

Piotr Milczanowski

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990 (w świetle zachowanych materiałów archiwalnych w krakowskim OBUiAD)

Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989 nr 1(10), 437-502

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Piotr Milczanowski

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990 (w świetle zachowanych materiałów archiwalnych w krakowskim OBUiAD)

Problem funkcjonowania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie był podnoszony podczas rozmów okrągłego stołu. Kwestie te – podobnie jak sprawy dotyczące wojska i polityki zagranicznej – opozycja zostawiła w gestii władzy. Do reorganizacji struktur bezpieczeństwa nie skłoniła szefów resortu nawet klęska wyborcza komunistów w czerwcu 1989 r. Dopiero nieudana misja sformowania rządu przez premiera i ministra spraw wewnętrznych gen. Czesława Kiszczaka oraz dążenie obozu solidarnościowego do zrealizowania hasła „Wasz prezydent – nasz premier” wymusiły podjęcie działań reformatorskich. Komuniści nie chcieli bowiem ryzykować oddania reorganizacji MSW w ręce rządu, którego premierem miał zostać przedstawiciel „Solidarności”. 24 sierpnia 1989 r. – w dniu wyboru przez Sejm PRL Tadeusza Mazowieckiego na pierwszego niekomunistycznego premiera po II wojnie światowej – gen. Kiszczak podpisał zarządzenie nr 075/89 w sprawie likwidacji i przekształcenia niektórych jednostek organizacyjnych MSW. Oficjalnie nowa struktura miała być dostosowana do zadań wynikających ze zmian dokonujących się w Polsce, w praktyce zaś modyfikacje wprowadzono tak, by zachować *status quo ante* – priorytetem była ochrona jak największej liczby funkcjonariuszy oraz utrzymanie możliwości operacyjnych resortu.

Ponieważ formalnie poza SB już od 1983 r. był pion I, jak i pion II – jako Służba Wywiadu i Kontrwywiadu, oraz pion „techniczne” A, B, C, T, W – jako Służba Zabezpieczenia Operacyjnego, reforma obejmowała pion III (w Krakowie także III-1), IV, V i VI oraz Główny Inspektorat Ochrony Przemysłu (na prowincji inspektoraty ochrony przemysłu) i Biuro Studiów (na prowincji inspektoraty II). Wcześniej, w maju 1989 r., funkcjonariuszy zlikwidowanego Biura „W” przeniesiono do Departamentu II¹.

---

¹ W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieczeństwa województwa krakowskiego. Obsada stanowisk Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990*, Kraków 2007, s. 26.

- Z dniem 1 listopada 1989 r. w WUSW w Krakowie utworzono nowe wydziały:
- Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa – złożony głównie z funkcjonariuszy Wydziału III i III-1 (na ogólną liczbę 45 etatów przeznaczonych dla tego wydziału 24 funkcjonariuszy było z Wydziału III SB WUSW w Krakowie, 14 – z Wydziału III-1 SB WUSW w Krakowie, 6 – z Wydziału IV SB WUSW w Krakowie i 1 – z Inspektoratu II);
  - Ochrony Gospodarki – składający się głównie z funkcjonariuszy Wydziału V i VI, który przejął też zadania Inspektoratu Ochrony Przemysłu (na 59 etatów przeznaczonych dla tego wydziału 44 funkcjonariuszy pochodziło z Wydziału V SB WUSW w Krakowie, 11 – z Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, 3 – z Inspektoratu Ochrony Przemysłu SB WUSW w Krakowie, 1 – z Wydziału III SB WUSW w Krakowie);
  - Studiów i Analiz – złożony głównie z funkcjonariuszy Wydziału IV i Inspektoratu II (na 41 etatów przeznaczonych dla tego Wydziału 31 funkcjonariuszy pochodziło z Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, 8 – z Inspektoratu II SB WUSW w Krakowie i po 1 – z Wydziału II SB WUSW w Krakowie oraz z Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego przy zastępcy szefa ds. SB WUSW w Krakowie).

Nazwy i zakres zadań nowych pionów oddawały intencje ich reformatorów. Retoryka propaństwowa przesłonić miała ich rzeczywisty charakter, gdyż tak obsada personalna, jak i język dokumentów nowych wydziałów pozostały takie jak przed zmianami.

Naczelnikami nowych wydziałów zostali starzy wypróbowani funkcjonariusze:

- naczelnikiem Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie został były naczelnik Wydziału IV SB WUSW w Krakowie kpt. Kazimierz Aleksanderek²;
- naczelnikiem Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie został były naczelnik Wydziału V SB WUSW w Krakowie płk Jan Nogiec³;
- naczelnikiem Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie został ppłk Jan Krawczyk⁴, były kierownik Inspektoratu II SB WUSW w Krakowie.

---

² Kazimierz Aleksanderek, ur. w 1947 r., kapitan, w resorcie od 1972 r., zastępca naczelnika i naczelnik Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie (1981–1988), naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie (1989–1990). Zwolniony z resortu w 1990 r.

³ Jan Nogiec (1938–1998), pułkownik, w resorcie od 1960 r., w latach 1969–1980 funkcjonariusz Wydziału Śledczego SB KW MO w Krakowie (m.in. naczelnik Wydziału Śledczego SB KW MO w Krakowie), w latach 1983–1985 zastępca szefa ds. SB DUSW w Krakowie-Nowej Hucie, naczelnik Wydziału VI SB WUSW w Krakowie (1985–1987), naczelnik Wydziału V SB WUSW w Krakowie (1987–1989), naczelnik Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie (1989–1990). Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

⁴ Jan Krawczyk, ur. w 1945 r., podpułkownik, w resorcie od 1970 r., zastępca naczelnika Wydziału III SB i Wydziału III-1 SB KW MO/WUSW w Krakowie (1980–1983), ukończył przeszkolenie w Wyższej Szkole KBP (KGB) ZSRS, kierownik Inspektoratu II SB WUSW i naczelnik Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie w Krakowie (1989–1990). Zwolniony z resortu w 1990 r.

Dokumenty zgromadzone w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej dobitnie ukazują skostniałą mentalność funkcjonariuszy nowych wydziałów. Dyrektor Departamentu Studiów i Analiz SB MSW gen. Tadeusz Szczygieł⁵ (były szef Departamentu IV SB MSW), opracowując projekt zakresu działania i organizacji nowego departamentu, chciał powielić zarówno strukturę, jak i zakres zainteresowań jednostek, które utworzyły nowy departament, tj. Departamentu IV i Biura Studiów SB MSW. Dopiero sugestie przełożonych, by w projekcie nowej struktury i jej zadań uwzględnić zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-politycznej kraju oraz publiczne oświadczenia gen. Kiszczaka, spowodowały istotne ograniczenie celów i skupienie się jedynie na zadaniach strategicznych – jak to określili przełożeni gen. Szczygła. Oznaczało to – wbrew pierwotnym założeniom – zminimalizowanie zainteresowań Kościołem, przekazanie spraw dotyczących Watykanu do Departamentu I SB MSW (tzw. wywiadu), a związanych z nowo powstającą Nuncjaturą Apostolską – do Departamentu II SB MSW, czyli kontrwywiadu.

Mimo tych sugestii udało się gen. Szczygłowi zachować zadania nowego departamentu dotyczące „ochrony masowych ruchów społeczno-zawodowych przed wykorzystaniem przez grupy i osoby ich potencjału do destrukcyjnej wobec interesów państwa działalności, jak i przed infiltracją zagranicznych ośrodków oraz wykorzystaniem ich potencjału do działalności skierowanej przeciwko interesom państwa”⁶, które niepokojąco pokrywały się z tym, czym dotychczas zajmowało się Biuro Studiów SB MSW.

Podobną praktykę zastosowano w dwóch pozostałych nowo utworzonych departamentach. Pion ochrony gospodarki nadal „ochraniał” cały obszar odradzającej się przedsiębiorczości po latach ręcznie sterowanej ekonomii, a Departament Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa miał zająć się głównie tzw. niekonstruktywną opozycją, do której zaliczono KPN, Wolność i Pokój, a zwłaszcza Solidarność Walczącą, czyli tych, którzy kontestowali umowę okrągłego stołu i wynikający z niej kompromis polityczny. „Nowa” SB miała pozostać gwarantem realizacji umów okrągłostołowych i być tarczą przed „radykałami” obu umawiających się stron.

Kwerenda archiwalna przeprowadzona w zasobie archiwalnym krakowskiego Oddziału BUiAD w celu odnalezienia akt obrazujących funkcjonowanie bezpieki w ostatnich latach istnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wykazała kolejny raz, że zostały one niemal w całości wybrakowane w procesie niszczenia akt resortu zapoczątkowanym jeszcze w sierpniu 1989 r. i bezkarnie kontynuowanym do końca istnienia SB – mimo protestów strony solidarnościowej.

---

⁵ Tadeusz Szczygieł, ur. w 1931 r., generał brygady, funkcjonariusz gdańskiego WUBP (1953–1957), od 1957 r. w KW MO w Gdańsku, m.in. naczelnik Wydziału „T” KW MO w Gdańsku w 1970 r., naczelnik Wydziału III SB KW MO w Gdańsku w 1972 r., dyrektor Departamentu Studiów i Analiz MSW (1989–1990), dyrektor Departamentu IV MSW w 1985 r.

⁶ Cyt. za: P. Piotrowski, *Przemiany w MSW w latach 1989–1990*, „Biuletyn IPN” 2004, nr 4, s. 48.

Praktycznie cała dokumentacja obejmująca działalność krakowskiej SB w tym okresie nie istnieje. Zachowane fragmentaryczne archiwalia, jak np. listy obecności funkcjonariuszy Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Prawnego SB czy akta pionów ochrony gospodarki z tego okresu, nie pozwalają na sporządzenie całościowego opisu ówczesnych działań resortu na terenie Krakowa. Jednak i te szczątkowo zachowane materiały archiwalne WUSW w Krakowie z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych odsłaniają istotę opresyjnego charakteru państwa komunistycznego w jego schyłkowym okresie.

Zebrany materiał archiwalny ma na celu pokazać przede wszystkim pozorność zmian wynikających z reorganizacji struktur resortu spraw wewnętrznych. W praktyce starano się bowiem realizować podobne zadania przy pomocy tych samych ludzi co przed reformą, jedynie w zmienionej oprawie. Zestawione zostały zatem zadania starych wydziałów z obszarami zainteresowań nowych struktur. Pokazanie zakresu zainteresowań i działalności pionów gospodarczych SB było możliwe dzięki temu, że w zasobie archiwalnym OBUiAD w Krakowie zachowała się dotycząca tej problematyki część materiałów krakowskiej SB. Z ich analizy wyłania się obraz omnipotencji państwa komunistycznego, nawet w schyłkowym okresie dążącego do objęcia kontrolą jak największych obszarów życia społecznego i gospodarczego. Uwagę zwracają metody pracy operacyjnej pionów gospodarczych – także pracy z osobowymi źródłami informacji – często bagatelizowane przy omawianiu wykorzystywania agentury w sprawach „niepolitycznych”, która w istocie nie różniła się od pracy z agenturą pionów „politycznych”.

Zebrane dokumenty obrazują:

- obszar aktywności, rozległość i powszechność inwigilacji społeczeństwa (dokumenty nr 1–2 na przykładzie protokołów kontroli działalności „starego” Wydziału V i VI);
- sposób utworzenia nowych wydziałów SB w WUSW w Krakowie – rozkaz organizacyjny nr 019/KR/89 z 17 listopada 1989 r. (dokument nr 3);
- zakres zadań i obszarów działalności (także przejętej agentury) „nowych” wydziałów (dokumenty nr 4–7);
- kontynuacje metod i form pracy operacyjnej „nowych” wydziałów (dokumenty nr 8–11).

Analizowana dokumentacja dowodzi, że poza zewnętrzną formą nic się nie zmieniło w funkcjonowaniu resortu. Używano nawet przez pewien czas formularzy i druków z nazwami starych wydziałów. Pozostały: język dokumentów – specyficzna *lingua securitatis*⁷, metody pracy operacyjnej, stan osobowy i świadomość funkcjonariuszy, której symbolem w prezentowanym wyborze dokumentów jest podpis złożony pod dokumentem sporządzonym dla Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej w Krakowie

---

⁷ E. Kamiński. *Lingua securitatis*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2003, nr 1 (3), s. 209–216.

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

4 października 1990 r. przez byłego inspektora Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie st. kpr. Pawła Kosibę (autor tego oświadczenia podpisał się jako inspektor Wydziału IV SB WUSW w Krakowie).

Prezentowane archiwalia z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. pokazują ponadto, że Służba Bezpieczeństwa PRL – miecz i tarcza komunizmu, jak mówili o sobie funkcjonariusze resortu – do końca swojego istnienia pracowała niezwykle intensywnie.

***

Dokumenty zostały opatrzone krótkimi notkami biograficznymi w przypisach. Niestety, nie udało się sporządzić biogramów wszystkich wzmiankowanych osób, zaś z biografii osób powszechnie znanych podano jedynie podstawowe informacje. Dla przejrzystości tekstu dokument z wykazem przejętej agentury Wydziału IV SB przez Wydział Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie opatrzone jedynie krótkimi notkami biograficznymi funkcjonariuszy prowadzących agenturę. Z tego samego powodu w oświadczeniu st. kpr. Pawła Kosiby do niezbędnego minimum ograniczono przypisy w części dotyczącej danych ewidencyjnych materiałów operacyjnych SB z zasobu archiwalnego OBUiAD w Krakowie.

Nr 1

1989 luty 2, Kraków – Aneks do protokołu kontroli kompleksowej Wydziału V WUSW w Krakowie przeprowadzonej przez st. specjalistę GIMSW mjr. Grzegorza Owczarka¹

Kraków, dnia 2 II 1989

Wojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Krakowie^a

Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1^b

11. L. dz. H-00485/89^b

Aneks

do protokołu kontroli kompleksowej dot[yczącej] kontroli problemowej organizacji i efektywności działań operacyjnych SB na rzecz zabezpieczenia kluczowych obiektów gospodarki narodowej oraz współdziałania na tym odcinku z innymi służbami resortu spraw wewnętrznych

- I. Do zakładów objętych szczególną ochroną operacyjną przez jednostki pionu V resortu spraw wewnętrznych w województwie krakowskim zaliczono:
  1. Centrum Naukowo-Produkcyjne Mikroelektroniki Hybrydowej i Rezystorów w Krakowie – obiekt ochraniający operacyjnie przez Wydział V WUSW.
  2. Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Budostal” w Krakowie – ochraniający przez Wydział V DUSW Nowa Huta.
  3. Huta im. Lenina w Krakowie – ochraniająca przez Wydział V DUSW Nowa Huta.
  4. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Krakowie – ochraniające przez Wydział V WUSW.
  5. Krakowska Fabryka Kabli i Maszyn Kablowych „Kabel” w Krakowie – ochraniająca przez Wydział V WUSW.

Celem uaktywnienia pracy operacyjnej w ochraniających ważnych obiektach gospodarki narodowej oraz właściwej organizacji i koordynacji działań decyzją szefa WUSW z 16 VIII 1988 wyznaczono tzw. pełnomocników, którymi zostali prowadzący

---

^a *Poniżej podłużna pieczęć z orłem.*

^b *Numer wpisano odręcznie.*

¹ Grzegorz Owczarek, ur. w 1947 r., major, funkcjonariusz KS MO/SUSW w Warszawie, następnie Głównego Inspektoratu Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

sprawy. Odpowiedzialnym za nadzór i koordynację pracy pełnomocników został naczelnik Wydziału V WUSW w Krakowie – ppłk mgr Jan Nogieć.

Kontroli poddano 3 sprawy obiektowe prowadzone przez Wydział V WUSW. Stwierdzono, że dwie sprawy, tj. SO krypt. „**Miedź**”, nr rej. 9615 – na Krakowską Fabrykę Kabli i Maszyn Kablowych oraz SO krypt. „**Kondensator**”, nr rej. 9616 – na Centrum Naukowo-Produkcyjne Mikroelektroniki, prowadzone są od listopada 1970 roku, a SO krypt. „**Omnibus**” – prowadzona na Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne, założona została 25 I 1988.

II. W 1987 roku w prowadzonych 2 SO krypt. „**Miedź**” i „**Kondensator**” wyjaśniono 3 zagrożenia, tj. 2 z kategorii wroga działalność i 1 dot[ycząca] nieprawidłowości w funkcjonowaniu gospodarki narodowej. Zagrożenia te wyjaśniano w ramach oddzielnych spraw ewidencji operacyjnej.

W 1988 roku stan zagrożeń był następujący:

- nieprawidłowości w funkcjonowaniu gospodarki narodowej – 6 zagrożeń, w tym 4 wyjaśnione w ramach spraw obiektowych;
- wroga działalność – 4 zagrożenia, 1 wyjaśnione w ramach SO;
- konflikty społeczne – 6 zagrożeń, 5 wyjaśnionych w ramach SO.

W skontrolowanych sprawach znajdują się ważne analizy zagrożeń i oceny stanu bezpieczeństwa oraz okresowe plany czynności operacyjnych oraz na wypadek PZ są realne i zawierają wymagane w tym zakresie elementy.

We wszystkich sprawach wykorzystane są własne osobowe źródła informacji, a poza SO krypt. „**Kondensator**” – tajni współpracownicy z innych wydziałów. Środków techniki operacyjnej nie stosowano.

W ramach kontroli ruchu osobowego z KK ustalono, że w 1987 roku z Krakowskiej Fabryki Kabli i Maszyn Kablowych wyjechało ogółem 12 osób, a w 1988 roku – 13. Na teren omawianego zakładu przybyło natomiast w 1987 roku – 52 osoby, a w 1988 – 40 osób. W zakresie wyjazdów do KK z Centrum Naukowo-Produkcyjnego sytuacja przedstawia się odpowiednio: 46 i 56 osób, natomiast odnośnie [do] przyjazdów – 34 i 47 osób. Uchybieniem w pracy na tym odcinku jest zbyt mała liczba rozmów przeprowadzonych z osobami wyjeżdżającymi z obiektów, jak również po ich powrocie z zagranicy. Podejmowano natomiast aktywne działania w stosunku do obywateli KK przebywających na tych obiektach.

W badanym okresie w ochronianych obiektach przeprowadzono ogółem 9 kontroli (w 1987 roku – 10). Przedmiotem tych kontroli było w 7 przypadkach zabezpieczenie fizyczne zakładu, a w 2 – stan zabezpieczenia tajemnicy w obiekcie i tzw. małej poligrafii.

Stan rozpoznania operacyjnego poza ww. należy uznać za dobry, tym niemniej w dalszej pracy należy większą uwagę zwrócić na wymogi stawiane w instrukcji nr 001/79 z dnia 25 V 1979 w sprawie operacyjnej ochrony obiektów gospodarki narodowej.

Na przestrzeni 1987 roku prowadzono ogółem 4 sprawy ewidencji operacyjnej (1 sprawę operacyjnego rozpracowania, 2 operacyjnego sprawdzenia i 1 kwestionariusz ewidencyjny). W 1988 roku założono 3 sprawy operacyjnego rozpracowania i 2 operacyjnego sprawdzenia.

Kontroli poddano będące w prowadzeniu 3 sprawy operacyjnego rozpracowania, SOR krypt. „**Unitra**”, nr rej. 35131 założona została w dniu 18 XI 1988 na fakt założenia w Centrum Naukowo-Produkcyjnym Mikroelektroniki Komitetu Organizacyjnego NSZZ „S”, natomiast SOR krypt. „**Listopad**” – 18 XI 1988, nr rej. 35199, na Komitet Organizacyjny NSZZ „S” w Zakładzie Autobusowym MPK w Płaszowie, SOR krypt. „**Grafika**” założona została 1 IV 1987 roku. Podstawę jej założenia stanowiły informacje uzyskane od tajnego współpracownika, a świadczące o tym, że pracownicy Krakowskiej Fabryki Kabli, działacze b[ylej] „S”, prowadzą nielegalną działalność polegającą na organizowaniu składek pieniężnych i wydawaniu pisma „**Kablowiec**”², a także kolportażu różnego rodzaju wydawnictw. W wyniku wszechstronnych działań operacyjnych oraz operacyjno-śledczych doprowadzono do rozbitcia tej grupy i zaniechania przez nią negatywnej działalności.

W ww. sprawach operacyjnego rozpracowania uwag co do zasadności ich założenia, czasokresu prowadzenia oraz aktywności i wszechstronności podejmowanych działań nie wniesiono.

We wszystkich znajdowały się plany czynności operacyjnych, opracowane w sposób prawidłowy, a w SOR krypt. „**Grafika**” dodatkowo – plan czynności operacyjno-śledczych, kombinacji i realizacji. Środki techniki operacyjnej (PT) wykorzystywano w SOR krypt. „**Grafika**”, a we wszystkich – osobowe źródła informacji.

W badanym okresie zakończono prowadzenie 6 spraw ewidencji operacyjnej, w tym 4 SOS i 2 KE. Sprawy operacyjnego sprawdzenia zakończono poinformowaniem władz polityczno-administracyjnych, a KE-1 – zaniechaniem wrogiej działalności przez figuranta oraz przekazaniem innej jednostce.

Prowadzony nadzór ze strony przełożonych wszystkich szczebli jest merytoryczny w zakresie podejmowanych działań, opracowywania informacji i meldunków operacyjnych. Nie stwierdzono natomiast czynionych uwag co do formalnej strony prowadzenia spraw, zwłaszcza obiektowych. Dotyczy to również sprawowanego merytorycznego nadzoru ze strony Departamentu V MSW.

III. Na dzień 1 I 1987 w kontrolowanych 2 sprawach obiektowych (SO krypt. „**Omnibus**”, założona w styczniu 1988 roku) wykorzystywanych było 12 TW. W 1987 rola pozyskano 4 TW. Po założeniu sprawy na MPK (w obiektach którego wykorzystano 15 TW) i pozyskaniu 7 dalszych TW w 1988 roku stan wykorzystywanych osobowych źródeł informacji w omawianych sprawach wzrósł do 38.

² „Kablowiec” (podtytuł), pismo członków NSZZ „Solidarność” w KFKiMK wydawane w Krakowie przez NSZZ „Solidarność” przy Krakowskiej Fabryce Kabli i Maszyn Kablowych. Od 30 VIII 1982 do 7 IV 1989 r. ukazało się 75 numerów.

Posiadana sieć w zasadzie zapewnia bieżący dopływ informacji o sytuacji w podstawowych problemach zakładu i nastrojach wśród załogi.

Kontroli poddano ogółem 15 TW. Stwierdzono, że pozyskania ich były zasadne i celowe. 14 z nich pozyskanych zostało na zasadzie dobrowolności, a 1 na materiałach obciążających (pozytywnie zatwierdził z-ca szefa WUSW ds. SB).

W ramach spraw operacyjnego rozpracowania wykorzystywanych było 7 TW, 1 – w sprawie operacyjnego sprawdzenia. Z 10 TW spotkania odbywano 1 raz w miesiącu lub częściej. Z 2 TW wystąpiły 4 16-miesięczne przerwy we współpracy, lecz były one operacyjnie uzasadnione.

Najczęściej spotkania organizowano w lokalach gastronomicznych (z 10 TW), z 3 na tzw. wolnej przestrzeni, a z 2 w LK i samochodzie prywatnym.

Od skontrolowanych TW w 1988 roku uzyskano łącznie 180 informacji, co daje przeciętne 12 informacji na 1 TW. Otrzymywane informacje w większości zawierały istotne z operacyjnego punktu widzenia informacje dot[yczące] bądź to nieprawidłowości w funkcjonowaniu gospodarki (marnotrawstwo, niegospodarność, zaniedbania), czy też niekorzystnego rozwoju sytuacji społeczno-politycznej. Pozwoliło to na podejmowanie lub inspirowanie działań neutralizujących niekorzystne zjawiska.

W tezkach wszystkich skontrolowanych TW znajdowały się aktualne charakterystyki oraz kierunkowe plany wykorzystania. Ukierunkowywanie TW adekwatne było do ich możliwości operacyjnych, a zlecone zadania – realne i na bieżąco egzekwowane.

Spośród skontrolowanych TW 13 sprawdzonych było przez sieć równoległą, a 5 przez zlecenie zadań kontrolnych. Z 11 TW kierownictwo wydziału odbyło spotkania kontrolne, co świadczy o przywiązywaniu dużej wagi do pracy z osobowymi źródłami informacji podległych funkcjonariuszy.

W tezkach personalnych TW znajdowały się również opracowane systemy łączności alarmowej na wypadek PZ.

Należy stwierdzić, że chociaż żadnego ze skontrolowanych TW nie zaliczono do kategorii manewrowej (13 ogólnoinformacyjne i 2 sygnalizacyjne), to jednak wartości przekazywanych informacji świadczą o tym, że jest to sieć wartościowa.

W opracowywaniu na dzień kontroli było 8 kandydatów na TW. Kontroli poddano 4. Uwag co do trafności ich wytypowania nie wniesiono. Stopień i aktywność ich opracowywania również nie budzi zastrzeżeń.

IV. Nadzór kierownictwa wydziału nad pracą podległych funkcjonariuszy w sprawach ewidencji operacyjnej i z tajnymi współpracownikami jest sprawowany na bieżąco. Z przeglądu materiałów wynika, że najczęściej stosowaną formą są:

- polecenia i wytyczne nanoszone na uzyskiwanych informacjach od TW, a także okresowych ich charakterystykach i planach wykorzystania;
- uwagi i zalecenia na sporządzanych okresowych analizach zagrożeń w sprawach obiektowych;

- systematyczne kontrole – za pośrednictwem sekcji analitycznej – częstotliwości spotkań z osobowymi źródłami informacji oraz aktywności i postępów w sprawach operacyjnego rozpracowania i sprawdzenia;
- podpisywanie kwartalnych meldunków dot[yczących] sytuacji w obiektach objętych szczególną ochroną operacyjną, przesyłanych do szefa SB MSW.

Stwierdzono również bieżący merytoryczny nadzór ze strony Departamentu V MSW, szczególnie w prowadzonych sprawach operacyjnego rozpracowania.

V. We wszystkich kontrolowanych sprawach podstawowym dokumentem określającym zasady współdziałania jednostek organizacyjnych WUSW jest decyzja szefa WUSW w Krakowie w sprawie organizacji i koordynacji działań operacyjnych z dnia 16 VIII 1988.

Nakłada ona na szefów DRUSW oraz kierowników jednostek operacyjnych SB i MO obowiązek udzielania wszelkiej pomocy odpowiedzialnym za ochronę obiektów pełnomocnikom, a w szczególności umożliwiać im pełną koordynację pracy osobowych źródeł informacji SB, kontrwywiadu i MO zatrudnionych w obiektach objętych szczególnie ochroną operacyjną. W 1988 roku w objętych kontrolą sprawach kontynuowano bieżącą współpracę z wydziałami SB i MO WUSW – w zakresie rozpoznawania, ujawniania i zapobiegania wszelkim negatywnym zjawiskom o podłożu politycznym i gospodarczym. W zakresie rozpoznawania operacyjnego zadaniowano osobowe źródła pozostające na kontakcie pracowników jednostek organizacyjnych WUSW.

W oparciu o uzyskiwane informacje podejmowano działania obliczone na stałe i systematyczne obniżanie autorytetu ekstremalnych działaczy „S” w ochraniających środowiskach. Uzyskane źródłowe informacje z wydziałów: III, III-I, PG dot[yczące] zamierzeń, planów czołowych figurantów „S” zatrudnionych w KZE „Unitra-Telpod”, MPK pozwalały na podjęcie działań neutralizujących, zaś w KFKiMK „Kabel” doprowadziły do ujawnienia i likwidacji bazy poligraficznej (przejęto sprzęt poligraficzny) bezdebitowego pisma „S” pt. „Kablowiec”. Na bieżąco współpracowano z Wydziałem IV, ograniczając możliwości propagandowego oddziaływania tzw. walczącego kleru w środowiskach załóg.

W zakresie ujawniania i przeciwdziałania występującym nieprawidłowościom w działalności gospodarczej współdziałano w kontrolowanych sprawach z wydziałami: dw. z PG, Dochodzeniowo-Śledczym, Inspektoratem Ochrony Przemysłu, Strażą Przemysłową i Pożarną.

Koncentrowano się głównie na zapobieganiu i ujawnianiu przypadków marnotrawstwa, niegospodarności, zaniedbań w gospodarce remontowej, nieprawidłowości w eksploatacji urządzeń i innych negatywnych zjawiskach. Uzyskiwane informacje o występujących nieprawidłowościach w działalności gospodarczej i zagrożeniach w kształtowaniu się nastrojów stanowiły podstawę zakładania spraw, a ponadto przetwarzano je w formie analiz i ocen, które następnie kierowano do departamentu

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

(ogółem 35 informacji), władz polityczno-administracyjnych m. Krakowa. Łącznie do I sekretarza KK PZPR, prezydenta m. Krakowa przesłano ich z kontrolowanych obiektów 7.

W zakresie kontroli fizycznego zabezpieczenia stanu przeciwpożarowego, punktów niewrażliwych opracowano harmonogram współdziałania jednostek operacyjnych SB z IOP, jednostkami organizacyjnymi MO i Strażą Pożarną, zatwierdzony przez zastępcę szefa WUSW ds. SB. W ramach harmonogramu skontrolowano wszystkie jednostki gospodarcze szczególnie zagrożone pożarem.

Reasumując, należy stwierdzić, że praca operacyjna w ochronianych obiektach poza nielicznymi uchybieniami prowadzona jest prawidłowo. Zauważalny jest systematyczny postęp w organizowaniu bazy osobowych źródeł informacji i różnorodności stosowanych form likwidowania ujawnionych zagrożeń.

Dla podniesienia na wyższy poziom pracy w sprawach obiektowych należy w trybie nadzoru zwrócić większą uwagę na wymogi stawiane w instrukcji nr 001/79 z dnia 25 V 1979 w sprawie operacyjnej ochrony obiektów gospodarki narodowej, a szczególnie w zakresie kontroli ruchu osobowego z KK.

Naczelnik kontrolowanego wydziału poinformowany został o przysługujących mu uprawnieniach wynikających z zarządzenia nr 094/83 ministra spraw wewnętrznych z dnia 16 XII 1983 roku.

Kontrolowany:
naczelnik Wydziału V
pplk mgr Jan Nogięć

Kontrolujący:
starszy specjalista GIMSW
mjr mgr Grzegorz Owczarek

Wyk. w 2 egz.
egz. 1 – naczelnik Wydziału V WUSW w Krakowie
egz. 2 – GIMSW
Oprac. G.O./B.R.
L.dz.m. 00315/89

Źródło: AIPN Kr, 055/34, t. 2, k. 22–31, oryginał, mps.

1989 luty 28, Kraków – Protokół kompleksowej kontroli pracy Wydziału VI WUSW w Krakowie przeprowadzonej przez st. specjalistę GIMSW mjr. Jacka Górskiego¹

Kraków, 28 II 1989

Wojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Krakowie^a

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 1^b

07 l.dz. ORA-00109/89^b

Plk Śpitalniak²

– proszę w terminie do 30 III [19]89 przedłożyć do zatwierdzenia plan Wydziału [VI] zmierzający do likwidacji i usunięcia stwierdzonych niedociągnięć i braków z podaniem terminów realizacji i osób odpowiedzialnych.

– plan n[aczelnika] Wydziału [VI] winien być poprzedzony szczegółowymi planami dot[yczącymi] poszczególnych spraw i problemów poruszonych w protokole sporządzonym przez funkcjonariuszy.

°Zastępca szefa WUSW
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Krakowie
ppłk Piotr Kościelniak^{c3}

---

^a Poniżej pieczęć podłużna z godłem.

^b Numer wpisany odręcznie.

^c Dyspozycja wpisana odręcznie, poniżej pieczęć i nieczytelny podpis.

¹ Jacek Górski, ur. w 1939 r., major, funkcjonariusz Głównego Inspektoratu Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

² Kazimierz Śpitalniak (1928–1997), pułkownik, w resorcie od 1953 r., naczelnik Wydziału III-A SB KM MO w Krakowie (1976–1980), naczelnik Wydziału VI SB WUSW w Krakowie (1987–1989). Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

³ Piotr Kościelniak, ur. w 1944 r., pułkownik, w resorcie od 1960 r., funkcjonariusz Wydziału III SB KW MO w Krakowie, zastępca naczelnika (1975–1980), naczelnik Wydziału III-1 SB KW MO w Krakowie (1980–1982), naczelnik Wydziału V SB KW MO/WUSW w Krakowie (1982–1987), zastępca szefa ds. SB WUSW w Krakowie od 1987 r., ukończył przeszkolenie w Wyższej Szkole KBP (KGB) ZSRS. Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

Protokół

kontroli kompleksowej pracy Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie

Zgodnie z zarządzeniem nr 094/83 ministra spraw wewnętrznych z dnia 16 XII 1983 r. oraz planem kontroli Głównego Inspektoratu Ministra Spraw Wewnętrznych na 1989 r. w dniach 13–28 II 1989 dokonano kontroli całokształtu pracy Wydziału VI WUSW w Krakowie, obejmując jej zakresem działalność w 1989 r.

Kontrolę przeprowadził st. spec[jalista] GIMSW mjr mgr Jacek Górski.

Naczelnikiem wydziału jest ppłk mgr Kazimierz Śpitalniak, na zajmowanym stanowisku od 1 II 1987 r. (rozkaz personalny 0901 z dnia 16 IV 1987 r.), uprzednio w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MSW. W resorcie Spraw Wewnętrznych od 1 VII 1953 r. Pracuje operacyjnie z 1 TW i wykorzystuje 1 lokal kontaktowy.

Zastępcą naczelnika wydziału jest mjr mgr Tadeusz Cholewa⁴ od momentu powołania wydziału w 1985 r., a poprzednio zastępca w Wydziale IV WUSW w Krakowie. W resorcie spraw wewnętrznych od 1959 r. Czynny operacyjnie, posiada na łączności 2 TW, 1 konsultanta i wykorzystuje 1 LK

I. Organizacja pracy Wydziału [VI]

Podstawę funkcjonowania Wydziału [VI] stanowi zakres zainteresowania wydział[ów] VI oraz zadania dla koordynatorów Służby Bezpieczeństwa w DUSW w Krakowie z dnia 2 VI 1986 r., l.dz. OK-00982/86, zatwierdzony przez zastępcę szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk. mgr. Wiesława Działowskiego⁵, uzupełniony ramowym zakresem pracy Wydziału VI WUSW w Krakowie z dnia 23 VII 1987 r., zatwierdzonym przez zastępcę szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie ppłk. Piotra Kościelniaka.

Obowiązujący zakres pracy sporządzony został w oparciu o wytyczne zarządzenia nr 0068/84 ministra spraw wewnętrznych z dnia 30 XI 1984 r. w sprawie zakresu działania i organizacji Departamentu VI MSW. Nie zawiera on jednak podziału obowiązków dla kierownictwa wydziału i poszczególnych stanowisk.

Zgodnie z przyjętą zasadą podziału pracy kierownictwa wydziału naczelnik odpowiada za całokształt pracy, ze szczególnym uwzględnieniem spraw personalnych,

⁴ Tadeusz Cholewa, ur. w 1939 r., major, w resorcie od 1960 r., oficer operacyjny Wydziału III i IV SB KW MO w Krakowie, zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO/WUSW w Krakowie (1981–1985). Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

⁵ Wiesław Działowski, ur. w 1935 r., pułkownik, w resorcie od 1961 r., oficer operacyjny Wydziału II SB KW MO w Krakowie, zastępca naczelnika Wydziału II KW MO/KM MO w Krakowie (1971–1975), ukończył przeszkolenie w Wyższej Szkole KBP (KGB) w ZSRS, II zastępca komendanta miejskiego/wojewódzkiego MO ds. SB w Krakowie (1976–1981), I zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Krakowie (1981–1983), zastępca szefa ds. SB WUSW W Krakowie od 1983 r. Zwolniony z resortu wiosną 1983 r.

MOB, funduszu operacyjnego, pracy operacyjnej wydziału i jednostek terenowych oraz informatyki. Zastępca naczelnika bezpośrednio odpowiada za organizację pracy operacyjnej, szkolenie, współdziałanie z innymi komórkami organizacyjnymi i jednostkami podległymi WUSW oraz pod nieobecność naczelnika odpowiada za całość kształtu pracy wydziału. Ponadto kierownictwo wydziału nadzoruje bezpośrednio pracę pracowników pionu VI w rejonowych urzędach spraw wewnętrznych.

Z uwagi na brak podziału na sekcje wyznaczeni pracownicy wydziału realizują zadania zgodnie z zainteresowaniami poszczególnych wydziałów Departamentu VI MSW.

II. Sytuacja kadrowa

Na dzień 31 XII 1988 r. stan etatowy Wydziału [VI] wynosił 13 stanowisk, z czego 12 było obsadzonych, w tym:

– naczelnik wydziału	–	1,
– zastępca naczelnika	–	1,
– st. inspektorzy	–	7,
– inspektorzy	–	3,
– sekretarz-maszynistka	–	1.

Nieobsadzone pozostaje od 15 IX 1988 r. stanowisko inspektora (chor. T[adeusz] Oleszak⁶ odszedł na rentę) oraz od dnia 1 VIII 1988 r. inspektor kpr. W. Sikora⁷ oddelegowany został na studia podyplomowe MSW. W 1988 roku innych ruchów kadrowych nie było.

Staż pracy funkcjonariuszy w resorcie spraw wewnętrznych wynosił: do 3 lat – 1, do 5 lat – 2, do 10 lat – 4, do 15 lat – 1, do 20 lat – 1 i ponad 30 lat – 1 funkcjonariusz, natomiast w Wydziale [VI]: do 2 lat – 3 i do 5 lat – 9 funkcjonariuszy. Przygotowanie ogólne i zawodowe jest korzystne – tylko 2 pracowników nie odbyło przeszkolenia resortowego. Wykształcenie wyższe posiada 9 pracowników (4 rolnicze) i 3 średnie.

W okresie objętym kontrolą nie stosowano kar dyscyplinarnych, jak też nie odnotowano przypadków naruszenia dyscypliny służbowej. Program przeciwdziałania nadużywaniu alkoholu przez funkcjonariuszy realizowany jest zgodnie z wytycznymi.

Ze zwolnień lekarskich korzystało 8 funkcjonariuszy na łączną liczbę 357 dni, z tego chor. T[adeusz] Oleszak – 190 dni.

Członkami PZPR są wszyscy funkcjonariusze.

III. Podstawy ukierunkowania pracy

Podstawę ukierunkowania i planowania pracy stanowiły zarządzenia i wytyczne ministra spraw wewnętrznych, wytyczne i zalecenia kierownictwa Departamentu VI

---

⁶ Tadeusz Oleszak (1938–2004), chorąży, funkcjonariusz Wydziału Śledczego SB WUSW w Krakowie i Wydziału VI SB WUSW w Krakowie.

⁷ W. Sikora, kapral, funkcjonariusz Wydziału VI SB WUSW w Krakowie (brak danych osobowych).

MSW, szefa WUSW oraz wnioski wypływające z analizy i oceny sytuacji operacyjno-politycznej i stanu zagrożenia województwa.

Praca wydziału organizowana jest w oparciu o roczne plany zatwierdzone każdorazowo przez zastępcę szefa WUSW ds. Służby Bezpieczeństwa. Plan pracy na 1988 r. (z dnia 11 I 1988 r.) opracowano zgodnie z zakresem działania wydziału oraz wytycznymi kierownictwa MSW i WUSW. Uwzględniono w nim sytuację operacyjno-polityczną i występujące zagrożenia, główne kierunki pracy operacyjnej oraz przedsięwzięcia i zadania operacyjne. Ujęto również zadania dla poszczególnych funkcjonariuszy w zakresie organizowania pracy operacyjnej na powierzonych odcinkach, ze szczególnym uwzględnieniem rozbudowy sieci osobowych źródeł informacji.

Zaznaczyć należy, że do planu rocznego sporządzane były uzupełnienia wynikające z sytuacji operacyjno-politycznej w postaci harmonogramów odnoszących się do zabezpieczenia określonych imprez i wydarzeń bądź też na określony okres stanowiący zagrożenie.

Opracowywane plany były realne i dostosowane do występujących zagrożeń z uwzględnieniem posiadanych możliwości operacyjnych. Do zakresu i stopnia realizacji planów pracy uwag i zastrzeżeń nie wniesiono.

IV. Stan realizacji wniosków z ostatnich kontroli

Problematyka wydziału sprawdzana była podczas kontroli kompleksowej Wydziału IV w 1984 r. (Wydział VI powołany został w 1985 r.). Wniosków do realizacji nie przedstawiono.

W 1988 r. starsi inspektorzy Wydziału Inspekcji WUSW w Krakowie dokonali kontroli następujących problemów:

- celowości i zasadności pozyskań TW w I półroczu, stopnia opracowania, wykorzystania i przebiegu współpracy (sprawozdanie z dnia 13 IX [19]88.);
- zadaniowania tajnych współpracowników wyjeżdżających do KK w 1987 (sprawozdanie z dnia 26 III 1988 r.);
- przestrzegania tajemnicy państwowej i służbowej przez funkcjonariuszy wydziału oraz całokształtu pracy sekretariatu (dokumentu z przeprowadzonej kontroli nie pozostawiono).

Sporządzone wnioski dotyczyły indywidualnych przypadków i ocen pracy z TW. W bieżącej pracy zostały usunięte.

V. Stan zagrożenia województwa w porównaniu do lat poprzednich

W 1988 roku sytuacja ekonomiczno-gospodarcza w obiektach kompleksu rolno-spożywczego kształtowała się na poziomie roku 1987. Wzrosło natomiast niezadowolenie wobec ciągłych podwyżek cen, wzrastających kosztów utrzymania i pogłębiających się niedoborów rynkowych.

W środowisku wiejskim odnotowano „rozpolitykowanie”. Powszechnie wskazywano na spadek opłacalności produkcji rolniczej i pogarszające się warunki życia na wsi.

Notowano powszechną opinię, iż kolejny już raz ciężar reformowania gospodarki spadnie na barki społeczeństwa.

W 1988 roku w ochronianych obiektach i środowiskach nie stwierdzono zorganizowanej działalności opozycyjnej. Działacze b[ylej] „S” w zakładach kompleksu rolno-spożywczego nie cieszyli się autorytetem środowiskowym, stąd nie byli w stanie zaktywizować załóg do podjęcia negatywnych inicjatyw.

Jedynie w październiku 1988 roku w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej odnotowano próbę rejestracji Niezależnego Związku Zawodowego „Solidarność” Pracowników IMiGW. Wniosek o rejestrację związku wpłynął do Wydziału I Cywilnego Sądu Wojewódzkiego w Krakowie. Członkowie założyciele stworzyli 78-osobowy (na ok. 120 zatrudnionych) Komitet Założycielski. Decyzja sądu była negatywna, co nie spowodowało większej reakcji załogi na powyższe.

Nie odnotowano akcji kolportażu ulotek. Nieliczne egzemplarze (3–14 sztuk) ujawniono na terenie Zakładów Przemysłu Tytoniowego w Krakowie. Pojawiły się one w okresie fali strajków na terenie całego kraju. We wrześniu 1983 roku na terenie Zakładów Przemysłu Tytoniowego ujawniono pierwszy numer biuletynu NSZZ „Solidarność” KZPT Czyżyny o nazwie „Tytoniowiec”⁸. Biuletyn nie spotkał się z większym zainteresowaniem załogi.

Działacze NSZZ „S” Rolników Indywidualnych zaprzestali politycznej działalności, nie włączając się w zakres prac podziemnych struktur NSZZ „S” RI. Mimo nacisków Tymczasowej Krajowej Rady Rolników „Solidarność”. W ogólnopolskim spotkaniu działaczy TKRR „Solidarność”, jakie odbyło się w listopadzie w Krakowie, nie uczestniczyli przedstawiciele województwa krakowskiego.

Działalność Duszpasterstwa Rolników inicjowana przez kler nie wykraczała w zasadzie poza ramy religijne i skupiała się w jednym ośrodku, tj. oo. Cystersów w Mogile. Próby przeniesienia tej działalności na poszczególne parafie w województwie nie powiodły się.

Działalność b[ylej] prawicy ludowej ograniczała się do kultywowania tradycji ludowych, świąt i rocznic oraz do prac publicystyczno-pamiętnikarskich.

Nie podjęto na terenie województwa próby utworzenia partii chłopskiej o prawiocowym charakterze.

Na przestrzeni minionego roku wśród pracowników zakładów kompleksu rolno-spożywczego dominowały problemy wzrastających kosztów utrzymania.

---

⁸ „Tytoniowiec”, pismo „Solidarności” Zakładów Przemysłu Tytoniowego w Krakowie-Czyżynach, wydawane od 4 IX 1988 do 1989 r. Ukazały się 4 numery, o objętości 2–4 stron w formacie A5 i A4, drukowane techniką sitodruku. Prezentowano głównie informacje o sytuacji w zakładzie, m.in. w numerze 1 poinformowano o reaktywowaniu „Solidarności” w przedsiębiorstwie i powołaniu grupy założycielskiej.

Nie odnotowano zorganizowanych konfliktów społecznych na tle płacowym.

Niezadowolenia takie o zasięgu lokalnym wystąpiły w:

- Okręgowej Dyrekcji Gospodarki Wodnej (sprawa podwyżek płac była przedmiotem spotkania Rady Federacji ZZ Pracowników Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z przedstawicielami Ministerstwa Finansów. Wprowadzono podwyżki w wysokości 7200 zł – co przyjęto z zadowoleniem).
- Zakładach Przemysłu Tytoniowego (niezadowolenie wyrażała grupa pracowników produkcji. Dyrekcja uznała, iż obniżenie zarobków było niezawinione przez pracowników, wypłacono wyrównanie, wprowadzono podwyżki płac – co przyjęto z zadowoleniem).
- W listopadzie Zarząd Federacji ZZ Przemysłu Mleczarskiego ogłosił akcję protestacyjną wobec niespełnienia postulatów płacowych. Zakłady przemysłu mleczarskiego (7) zostały oflagowane oraz oplakatowane. Organizatorzy akcji poinformowali wojewódzkie władze polityczne-administracyjne oraz CZSM. Produkcja w zakładach przebiegała normalnie. Działacze b[ylej] „S” nie angażowali się w akcję. W dniu 21 listopada podpisano porozumienie i protest został zakończony.

W 1989 roku zakłady pracy kompleksu rolno-spożywczego pracowały w zasadzie normalnie, bez większych zakłóceń. W okresie I kwartału wystąpiły zakłócenia w realizacji zadań planowych wynikające z braku etyliny i oleju napędowego. Najszerzy wymiar miały w:

- Przedsiębiorstwie Elektryfikacji i Technicznej Obsługi Rolnictwa „Eltor”,
- Krakowskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego,
- Przedsiębiorstwie Wierceń Geologicznych i Hydrogeologicznych „Hydropol”,
- Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych,
- Przedsiębiorstwie Sprzętu i Transportu Wodno-Melioracyjnego,
- Zakładach Przemysłu Tytoniowego,
- Zakładach Rolno-Przemysłowych „Igloopol”,
- Krakowskich Zakładach Drobiarskich,
- Rejonowym Przedsiębiorstwie Przetwórstwa Przemysłu Paszowego „Bacutil”.

Sytuacja w zakresie zaopatrzenia w paliwo uległa poprawie w okresie II kwartału i zaległości produkcyjne zostały odrobione.

Okresowe zakłócenia w procesie produkcji wynikające z braków surowcowo-materiałowych wystąpiły w Skawińskich Zakładach Koncentratów Spożywczych w Skawinie, Zakładach Przemysłu Tytoniowego, Zakładach Przemysłu Cukierniczego „Wawel” i Fabryce Opakowań Błaznanych „Artigraph”. Nie miały one większego wpływu na ilość i jakość produkcji.

Poważnym problemem zakładów przemysłu rolniczo-spożywczego są braki kadrowe wynikające z niskich płac oraz uciążliwych warunków pracy. Dotyczą one głównie spółdzielczości mleczarskiej oraz Okręgowego Przedsiębiorstwa Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego PZZ.

Głównym problemem w zaopatrzeniu rolnictwa w sprzęt techniczny jest niedostateczne pokrycie potrzeb rynku dostawami z produkcji krajowej i importu. Pokrycie potrzeb w ważniejszych asortymentach maszyn w roku 1988 przedstawiało się następująco:

- przyczepy ciągnikowe – 36,7 proc.,
- ciągniki – 59,7 proc.,
- siewczarnie – 30 proc.

Stan niepełnego pokrycia potrzeb w istotnych dla produkcji rolnej asortymentach maszyn powoduje niezadowolenie rolników. Ponieważ stan ten utrzymuje się od dłuższego czasu, ilość niezadowolonych rośnie.

W środowisku wiejskim panuje powszechna opinia, iż sytuacja w rolnictwie nie ulega oczekiwanej poprawie. Mieszkańcy wsi są rozpolitykowani, wskazują na postępujący marazm w funkcjonowaniu organizacji społeczno-politycznych działających na wsi (głównie ZSL).

VI. Stopień rozpoznania sytuacji w ochronianych obiektach, środowiskach i zagadnieniach

Na dzień 31 XII 1988 funkcjonariusze Wydziału [VI] prowadzili 25 spraw obiektowych. W 1988 r. założono 1 sprawę obiektową krypt. „**Konferencja**”, nr rej. 34428, na fakt XVI Regionalnej Europejskiej Konferencji FAO, która odbyła się w Krakowie w dniach 23–26 VIII 1988 r. Sprawę po zakończeniu konferencji zakończono, składając materiały do archiwum.

Nadmienić należy, że pozyskany do sprawy TW ps. „**Emil**”⁹ pozostaje w dalszym ciągu na łączności jako źródło sygnałne i wykorzystywany jest do sprawy obiektowej krypt. „**Rola**”.

Kontroli poddano 6 spraw obiektowych:

- krypt. „**Zootechnika**”, nr rej. 30884, założoną w dn. 14 V 1985 r., prowadzoną na Instytut Zootechniki i podległe mu jednostki;
- krypt. „**Dąb**”, nr rej. 33553, założoną 30 IV 1987 r. na Zarząd Główny Polskiego Klubu Ekologicznego oraz Zarząd Okręgu Małopolska;
- krypt. „**Panorama**”, nr rej. 26360, założoną 7 VII 1982 r. na działalność o charakterze antysocjalistycznym skierowaną przeciwko organizacjom i instytucjom wyrażającym i reprezentującym interesy społeczno-polityczne środowiska wiejskiego;
- krypt. „**Kret**”, nr rej. 30805, założoną 29 IV 1985 r. na nielegalne grupy lub osoby działające w środowisku wiejskim na bazie b[yłej] „S” lub podejmujących antysocjalistyczną działalność;
- krypt. „**Bukiet**”, nr rej. 30865, założoną 14 V 1985 na przedsiębiorstwa i zakłady nasiennicze i szkółkarskie;

---

⁹ TW „Emil”, osobowe źródło informacji Wydziału VI SB WUSW w Krakowie. Obecny stan badań nie pozwala na identyfikację OZI.

- krypt. „**Plener**”, nr rej. 28318, założoną 2 II 1984 na zagadnienie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Kontrolowane sprawy obiektowe założone zostały i prowadzone są zgodnie z wytycznymi 001/85 dyrektora Departamentu VI Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 16 III 1985 roku oraz zarządzeniem 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 II 1970 roku.

Sprawy obiektowe w zależności od merytorycznego zainteresowania uwzględniają w ramach podtecek poszczególne zakłady, jednostki organizacyjne lub zagadnienia. Ze względu na strukturę organizacyjną i samodzielność poszczególnych jednostek ochranianych w ramach spraw obiektowych przyjęty układ stanowi właściwe rozwiązanie i [zapewnia] przejrzystość prowadzonej dokumentacji.

W sprawach znajdują się charakterystyki obiektów lub zagadnień, analizy i oceny stanu bezpieczeństwa, główne kierunki pracy, plany przedsięwzięć (w niektórych sprawach sporządzono korekty planów uwzględniające nowe sytuacje i zdarzenia) oraz materiały uzyskiwane w bieżącej pracy operacyjnej, jak też materiały oficjalne. W niektórych sprawach znajdują się meldunki, kopie informacji oraz materiały ustaleniami i operacyjne z innych jednostek resortu spraw wewnętrznych, na których terenie usytuowane są oddziały filialne tych zakładów. We wszystkich sprawach sporządzano okresowe meldunki sprawozdawcze dla potrzeb Departamentu VI MSW (zgodnie z wytycznymi Departamentu VI MSW). Strona dokumentacyjna skontrolowanych spraw nie budzi zastrzeżeń.

Podstawowym źródłem wiedzy o sytuacji w ochranianych obiektach były osobowe źródła informacji. We wszystkich sprawach wykorzystywano tajnych współpracowników, kontakty operacyjne i służbowe. W uzasadnionych przypadkach do sporządzania ocen-opinii wykorzystywano konsultantów. Z materiałów operacyjnych zgromadzonych w sprawach wynika, że nasycenie źródłami informacji oraz ich rozmieszczenie jest prawidłowe.

Niemniej mając na uwadze nowe sytuacje wynikające z zachodzących przemian, koniecznym jest dalsze umacnianie się operacyjne w ochranianych środowiskach.

Zaistniałe w ochranianych obiektach zagrożenia i sytuacje konfliktowe w zależności od ich charakteru i zasięgu wyjaśniane były w ramach prowadzonych spraw i kategorii (SO „**Zootechnika**” – SOS krypt. „**Praktyka**”, SOS krypt. „**Ziarno**”, SO „**Kret**” – SOR krypt. „**Nawiedzona**”, SO „**Bukiet**” – SOS krypt. „**Kontrola**”)

W przypadku sygnałów o możliwości powstania niezadowolonych lub sytuacji konfliktowych, jak też zakłóceń w sferze produkcji i innych negatywnych zjawisk informowano Departament VI MSW i władze administracyjno-polityczne województwa.

VII. Stan pracy w sprawach ewidencji operacyjnej i uzyskane efekty

Na dzień 31 XII 1988 r. prowadzono 3 sprawy operacyjnego rozpracowania, 7 spraw operacyjnego sprawdzenia i 3 kwestionariusze ewidencyjne. W 1988 roku

założono 3 SOS oraz zakończono 1 SOR (krypt. „**Eksport**” – skierowano z aktem oskarżenia do sądu) i 2 SOS (krypt. „**Skarga**” – poinformowano władze administracyjno-polityczne, krypt. „**Racjonalizator**” – skierowanie do sądu – umorzenie).

Założenie spraw było uzasadnione, podyktowane potrzebami wyjaśnienia zaistniałych zagrożeń bądź potwierdzenia informacji o zaistniałych nieprawidłowościach w ochraniających obiektach.

Podstawą założenia większości spraw były informacje uzyskane od tajnych współpracowników. Jedynie sprawę operacyjnego sprawdzenia krypt. „**Kontrakt**” (przyjmowanie korzyści materialnych) założono w oparciu o materiały uzyskane z Wydziału Śledczego w ramach prowadzonego tam postępowania przygotowawczego (RSD 7/D/88).

W prowadzonych sprawach w szerokim zakresie wykorzystywano osobowe źródła informacji (bez źródeł pozostaje SOS „**Kontrakt**”, nr rej. 34515, założona 15 III 1988 r.), konsultantów (SOR krypt. „**Pandora**”, nr rej. 31697) oraz w uzasadnionych przypadkach stosowano środki techniki operacyjnej (SOR krypt. „**Pandora**” i SOR krypt. „**Nawiedzona**”, nr rej. 30721). W wielu przypadkach dla pogłębienia, skontrolowania, potwierdzenia oraz udokumentowania uzyskiwanych informacji współdziałano z innymi jednostkami resortu spraw wewnętrznych na terenie kraju (Nowy Sącz, Słupsk, Poznań, Warszawa – głównie w SOR krypt. „**Pandora**” i „**Eksport**”) oraz z komórkami organizacyjnymi i jednostkami podległymi WUSW w Krakowie.

W sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „**Nawiedzona**” informacje uzyskane o figurantce i jej kontaktach przekazywano do Departamentu I i II MSW. Dla potwierdzenia nieprawidłowości w gospodarce zakładów zainspirowano do przeprowadzenia kontroli NIK, Izbę Skarbową, IRCh oraz komórki kontroli wewnętrznej (SOR krypt. „**Panorama**”, krypt. „**Eksport**”, krypt. „**Nawiedzona**” i SOS krypt. „**Pies**”).

Skontrolowane sprawy były na bieżąco konsultowane z Wydziałem Śledczym. W sprawach operacyjnego rozpracowania krypt. „**Eksport**” i krypt. „**Pandora**” opracowane były wspólne plany czynności operacyjno-śledczych.

Na uwagę zasługuje bezpośrednie współdziałanie z Departamentem VI MSW w zakresie planowania i bezpośredniego realizowania przedsięwzięć operacyjnych oraz koordynowania działań między jednostkami wojewódzkimi (SOR krypt. „**Eksport**” i krypt. „**Pandora**”).

VIII. Stan pracy z osobowymi źródłami informacji

Na dzień 31 XII 1988 r. funkcjonariusze Wydziału [VI] wykorzystywali łącznie 132 tajnych współpracowników¹⁰ i 12 konsultantów. W 1988 r. pozyskano do współ-

---

¹⁰ Na 1 I 1987 r. stan TW wynosił 95, a na 31 XII 1987 r. – 112 TW (w dokumencie ta informacja podana jest w formie przypisu nr 1 na dole strony 11).

pracy 16 TW (na 21 zaplanowanych do pozyskania), przejęto 3 i 1 TW wyeliminowano – zginął w wypadku samochodowym.

Pracę z tajnymi współpracownikami prowadzili wszyscy pracownicy operacyjni, naczelnik wydziału i jego zastępca. Średnie obciążenie funkcjonariuszy uzależnione było od problematyki prowadzonych zagadnień. Z największą liczbą TW pracowali: kpt. Ryszard Świątek¹¹ i por. M[ieczysław] Krzyżanowski¹² – po 23 TW, chor. K[rzysztof] Karpowicz¹³ – 22 TW, kpt. A[dam] Profic¹⁴ i plut. L. [błędny inicjał, powinno być K. – Krzysztof – P.M.] Lesiakowski¹⁵ – po 17 oraz por. A[dam] Bieda¹⁶ – 14 TW. Z 9 TW współpracuje kpt. Z[ygmunt] Zapart¹⁷ i z 4 TW kpr. W. Sikora.

Rozmieszczenie tajnych współpracowników w porównaniu ze stanem zagrożenia jest w zasadzie prawidłowe, uwarunkowane potrzebami operacyjnymi, zapewnieniem właściwego rozpoznania sytuacji w ochranianych obiektach i środowiskach. Przedstawia się ono następująco w poszczególnych zagadnieniach:

- kompleks rolno-spożywczy – 54 TW,
- obsługa rolnictwa – 53 TW,
- organizacje społeczno-polityczne działające na wsi i opozycja – 25 TW.

Zaznaczyć należy, że wielu TW wykorzystywanych jest wielokierunkowo do różnych zagadnień.

Kontrolą objęto teczkę personalne i pracy 42 TW, co stanowi 31,8 proc. ogółu wykorzystywanych źródeł. Na podstawie materiałów zgromadzonych w teczkach stwierdzono, że podstawę doboru stanowiło uplasowanie źródeł i ich możliwości operacyjnych. Pozyskania wynikały z potrzeb rozpoznania sytuacji w ochranianych obiektach, zagadnieniach, środowiskach. Wszyscy skontrolowani TW pozyskani zostali na zasadzie obywatelskiej współodpowiedzialności za ład i porządek.

---

¹¹ Ryszard Świątek, ur. w 1944 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie st. inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie, przeniesiony z dniem 1 II 1990 r. do służby w Milicji Obywatelskiej na stanowisko kierownika Referatu Dzielnicowych RUSW w Skawinie.

¹² Mieczysław Krzyżanowski, ur. w 1944 r., porucznik, funkcjonariusz Wydziału IV SB i Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie st. inspektor w Wydziale Ochrony Gospodarki SB w WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹³ Krzysztof Karpowicz, ur. w 1961 r., chorąży, funkcjonariusz Wydziału IV SB i Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie st. inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie.

¹⁴ Adam Profic, ur. w 1952 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału III-A SB i Wydziału IV SB KW MO w Krakowie, Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁵ Krzysztof Lesiakowski, ur. w 1958 r., sierżant, funkcjonariusz Wydziału IV SB i Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Ochrony Gospodarki WUSW SB w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁶ Adam Bieda, ur. w 1956 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO w Krakowie i Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie st. inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁷ Zygmunt Zapart, ur. w 1937 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału III SB i Wydziału III-A SB KW MO w Krakowie, Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, st. inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

Opracowanie tajnych współpracowników przed ich pozyskaniem oraz dokumentowanie całokształtu przebiegu współpracy, kontroli i szkolenia było właściwe, zgodne z zasadami pracy operacyjnej. Terminowo sporządzano okresowe charakterystyki tajnych współpracowników. We wszystkich teczkach znajdowały się plany kierunkowego wykorzystania, kontroli i szkolenia oraz sposobu nawiązywania obustronnej łączności. Informacje ze spotkań pisane własnoręcznie przez TW bądź sporządzane w formie notatek przez funkcjonariuszy opracowywano właściwie.

Pośród skontrolowanych tajnych współpracowników większość stanowiły źródła o charakterze ogólnoinformacyjnym (23 TW), wykorzystywane przede wszystkim do rozpoznawania sytuacji w ochraniających obiektach, zagadnieniach i środowiskach. Niektórzy TW wykorzystywani byli wielokierunkowo (11 TW) do spraw różnych kategorii oraz sprawdzeń wiarygodności uzyskiwanych informacji od innych TW. Spośród skontrolowanych 8 TW wykorzystywanych jest jako źródła sygnalizacyjne.

Częstotliwość spotkań odpowiadała charakterowi wykorzystywanych TW (źródła ogólnoinformacyjne) i wynikała z posiadanych możliwości operacyjnych, zakresu realizowanych zadań oraz istotnych potrzeb operacyjnych. Nie stwierdzono przypadków nieuzasadnionych długotrwałych przerw w odbywaniu spotkań. Pośród 42 skontrolowanych TW z 20 spotkania odbywano raz w miesiącu, z 9 częściej i z 13 rzadziej.

Zadania stawiane TW były realne, zgodne z celem ich pozyskania, uzależnione od możliwości TW oraz bieżących potrzeb operacyjnych.

Informacje uzyskiwane od TW charakteryzowały sytuacje operacyjną w ochraniających obiektach, zagadnieniach i środowiskach. Wykorzystywane były do prowadzenia spraw, sporządzania meldunków operacyjnych oraz informacji dla władz polityczno-administracyjnych. Spośród skontrolowanych TW tylko 5 sporządza informacja w formie pisemnej, a 23 TW ustnie. Od 14 TW informacje przyjmowane są i pisemnie, i ustnie.

Do MK i LK wprowadzono 16 TW, z pozostałymi 26 TW spotkania odbywane były w różnych miejscach – głównie w samochodzie służbowym (18 TW). Przystępność miejsc odbywania spotkań wpływa ujemnie na jakość współpracy, czego dowodem jest forma przekazywanych informacji.

Pracę tajnych współpracowników – wiarygodność przekazywanych informacji – kontrolowano głównie przez równoległe źródła, analizę otrzymywanych materiałów oraz w 4 przypadkach stosowano kontrolę korespondencji. Z 13 TW spotkania kontrolne odbył zastępca naczelnika wydziału mjr T[adeusz] Cholewa, podczas których ocenił postawę pracowników, jak i TW.

Wynagradzanie tajnych współpracowników w zasadzie miało charakter okazjonalny i dokonywane było głównie w formie wypłat pieniężnych w wysokości od 2 do 10 tys. złotych. W formie rzeczowej – również okazjonalnie – wynagradzono 13 TW. Nie stwierdzono nieuzasadnionego wynagradzania tajnych współpracowników. Wysokość i częstotliwość wynagradzania tajnych współpracowników wynikała z wartości przekazywanych informacji oraz dyspozycyjności źródła.

IX. Kandydaci na TW

Funkcjonariusze Wydziału [VI] na dzień 31 XII 1988 r. posiadali w opracowaniu 21 kandydatów, z tego 4 zarejestrowanych w 1984 r., 5 – w 1985 r., po 3 zarejestrowanych w 1986 i 1987 roku oraz 6 – w 1988 r.

Na podstawie kontroli teczek 15 kandydatów na TW (wszyscy kandydaci rejestrowani w latach 1982, 1985 i 1986 oraz 2 z 1987 i 1 z 1988 r.) stwierdzono, że opracowania kandydatów nr rej. 26454, 26574, 26800, 2804 (rejestrowani w 1982 r. – przejści do dalszego opracowywania przez por. A. Biedę) zostało praktycznie zaniechane w krótkim okresie po ich zarejestrowaniu. Ostatnie dokumenty w teczkach są z lat 1984–1985.

Powierzchnowe opracowanie stwierdzono w teczkach kandydatów nr rej. 31093, zarej. 24 VI 1985 r. – od stycznia 1986 – z przerwami przebywa na leczeniu w szpitalu psychiatrycznym, a od lutego 1988 na rencie inwalidzkiej, oraz kandydat nr rej. 32574, zarejestrowany 4 VI 1986 r. – przez około 1 roku od chwili wypełnienia wniosku o opracowanie w charakterze kandydata nie podejmowano żadnych czynności.

Kandydat nr rej. 31782, zarejestrowany 13 XI 1985 roku – opracowanie wyczerpujące. Kandydat wyraża obawę przed rozmowami, od kwietnia 1988 r. przebywa w szpitalu. Negatywną postawę oraz niechęć do rozmów wyraża również kandydat nr rej. 32202, zarej. 10 III 1986 r.

W przypadku kandydata nr 31616 zarej. 8 XI 1985 r. od 1986 r. przebywa na urlopie macierzyńskim i wychowawczym, do pracy ma powrócić od września 1989 r.

W stosunku do przebiegu i zakresu opracowań pozostałych 6 kandydatów uwagi nie wniesiono.

X. Stan wykorzystania oraz zabezpieczenia MK i LK

Na dzień 31 XII 1988 r. funkcjonariusze w celach operacyjnych wykorzystywali 1 mieszkanie konspiracyjne krypt. „**Rolnik**”, zorganizowane w 1983 r., oraz 9 lokali kontaktowych. W 1988 r. pozyskano 2 LK. Na podstawie kontroli teczek 1 MK i 5 LK stwierdzono, że opracowanie ich było wystarczające, a dokumentacja związana z ich wykorzystaniem i ponoszonymi wydatkami prowadzona jest właściwie.

Funkcjonariusz wykorzystujący MK krypt. „**Rolnik**”, nr rej. 27168, posiada wymagane dokumenty legalizacyjne, właściwie legenduje korzystanie z mieszkania przed administracją i lokatorami. Spełnia wszystkie wymagane zobowiązania i świadczenia związane z użytkowaniem mieszkania. W MK odbywa spotkania z 7 TW.

Lokal kontaktowy krypt. „**Gospoda**”, nr rej. 27128, zorganizowany w 1983 r. czasowo jest niewykorzystywany z uwagi na kapitalny remont mieszkania.

Obciążenie lokali konspiracyjnych liczbą wprowadzanych TW uwarunkowane jest zachowaniem właściwego stanu konspiracji. Z 3 LK (krypt. „**Baza**”, „**Salon**” i „**Krak**”) korzysta po 2 funkcjonariuszy obsługujących w nim po 3 TW, a z LK krypt. „**Gródek**” korzysta 1 funkcjonariusz odbywający spotkania z 3 TW.

Opłaty za korzystanie z LK kształtują się w granicach 2–4 tys. złotych miesięcznie, LK krypt. „Salon”, nr rej. 33645, zorganizowane zostało w 1987 r. w pomieszczeniach służbowych Spółdzielni Transportu Wiejskiego, korzystanie z niego jest bezpłatne.

Należy stwierdzić, iż posiadana liczba lokali kontaktowych jest niewystarczająca w stosunku do liczby wykorzystywanych tajnych współpracowników.

XI. Gospodarka funduszem operacyjnym

W 1988 r. z funduszu operacyjnego wydatkowano łącznie 500 tys. złotych, z tego z poz. 1 – 338 095 zł, z pozycji 2 – 36 466 złotych i z poz. 3 – 125 439 złotych.

Wynagrodzenie tajnych współpracowników stanowiło 67,6 proc. ogółu wydatków. Wyплаты na rzecz tajnych współpracowników (na podstawie skontrolowanych teczek personalnych 42 TW) były uzasadnione i właściwie udokumentowane. Kwalifikacja wydatków na rzecz właścicieli LK oraz kosztów związanych z odbywaniem spotkań i zaopatrzenia LK nie budzi zastrzeżeń.

Naczelnik wydziału każdorazowo zatwierdza wnioski o dokonanie wypłaty oraz raport z jej dokonania. Na raportach kasowych znajdują się adnotacje dysponenta III stopnia z przeprowadzanych kontroli kasy (zarządzenie nr 004/86 ministra spraw wewnętrznych z dnia 22 I 1986 r.).

Prowadząca od dnia 13 III 1985 r. fundusz operacyjny w imieniu dysponenta III stopnia por. mgr J[anina] Gałaś¹⁸ złożyła pisemne oświadczenie o odpowiedzialności materialnej, które przechowywane jest przez naczelnika wydziału.

W 1988 r. na polecenie dysponenta II stopnia przeprowadzono w wydziale kontrolę gospodarki funduszem operacyjnym za okres 1 VII 1987 r. – 11 I 1988 r. (wyciąg ze sprawozdania z dnia 14 III 1988 r.). Stwierdzone uchybienia dotyczyły strony formalnej sporządzanych dokumentów, np. na raportach kasowych przy wypłatach na rzecz TW brak ich numerów rejestracyjnych. Zasadności i celowości wydatków nie budziła zastrzeżeń.

XII. Współdziałanie z innymi komórkami organizacyjnymi WUSW i jednostkami resortu spraw wewnętrznych oraz instytucjami pozaresortowymi

Współdziałanie z komórkami organizacyjnymi i jednostkami podległymi WUSW polegało głównie na wzajemnej wymianie informacji, podejmowaniu wspólnych działań i przedsięwzięć operacyjnych. Funkcjonariusze wydziału uczestniczyli w działaniach i prowadzonych akcjach organizowanych przez inne komórki organizacyjne WUSW na terenie Krakowa. Niejednokrotnie wydział całym stanem zabezpieczał akcje protestacyjne organizowane przez elementy opozycyjne w Krakowie i Nowej Hucie.

---

¹⁸ Janina Gałaś, ur. w 1950 r., porucznik, funkcjonariuszka Wydziału III-A SB KW MO w Krakowie, Wydziału V SB DUSW Kraków-Nowa Huta, Wydziału VI SB WUSW w Krakowie, następnie st. inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu w lecie 1990 r.

O nieprawidłowościach i nadużyciach w obiektach gospodarki żywnościowej informowano Wydział dw. z PG, który na podstawie przekazywanych materiałów wszczynał postępowanie przygotowawcze (kradzieże mięsa i jego przetworów w zakładach mięsnych i chłodniach składowych na terenie Krakowa, nieprawidłowości w skupie i przetwórstwie artykułów rolno-spożywczych, płaćna protekcja przy skupie płodów rolnych, nieprawidłowości w obrocie działkami, nadużycia w RSP w Sieprawiu – marnotrawstwo paliw płynnych).

O wyjazdach wartościowych tajnych współpracowników do KK każdorazowo informowano Inspektorat Departamentu I MSW. W sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „**Nawiedzona**” o kontaktach figurantki na terenie Francji również informowano Departament I MSW.

Z Wydziałem Śledczym współdziałanie prowadzone jest na bieżąco. Uzyskiwane materiały operacyjne stanowiące podstawę zakładania spraw operacyjnego rozpracowania i sprawdzenia konsultowane są z funkcjonariuszami Wydziału Śledczego. W trakcie prowadzenia spraw dokonywane były oceny materiałów operacyjnych pod kątem ich wykorzystania procesowego. Uzgadniane są kierunki działań oraz opracowywane są wspólne plany przedsięwzięć operacyjno-śledczych.

Współdziałanie z instytucjami pozaresortowymi układało się właściwie. W szerokim zakresie inspirowano wyspecjalizowane komórki kontroli (NIK, Izba Skarbowa, Państwowa Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych) do prowadzenia kontroli w obiektach ochraniających przez Wydział VI.

XIII. Nadzór i pomoc przełożonych nad pracą operacyjną

Nadzór nad pracą operacyjną ze strony Departamentu VI MSW sprawowany jest na bieżąco – głównie w konkretnych sprawach ewidencji operacyjnej i zabezpieczenia imprez o zasięgu krajowym i międzynarodowym organizowanych na terenie Krakowa i makroregionu południowego (XVI konferencja FAO, spotkania krajowe nielegalnych struktur „S” RI). Ponadto Departament VI MSW koordynuje działalność podejmowaną przez wydziały VI makroregionu południowego.

Nadzór kierownictwa wydziału nad pracą podległych funkcjonariuszy polegał na systematycznej koordynacji podejmowanych przedsięwzięć i uczestnictwie w realizacji ważniejszych z nich, ukierunkowywaniu pracy, zatwierdzaniu planów i innych dokumentów, dokonywaniu okresowych analiz oraz ocen, odbywaniu spotkań kontrolnych.

W kierownictwie wydziału dokonany jest podział w nadzorowaniu funkcjonariuszy pracujących w zakresie problematyki Departamentu VI MSW w rejonowych urzędach spraw wewnętrznych. Niezależnie od nadzoru ze strony kierownictwa wydziału w zależności od potrzeb funkcjonariusze wydziału są w bieżącym kontakcie z pracownikami RUSW pracującymi w tym samym zagadnieniu w konkretnych sprawach.

XIV. Stan zabezpieczenia tajemnicy państwowej i służbowej

W 1988 r. inspektorzy Wydziału Inspekcji ds. Służby Bezpieczeństwa przeprowadzili kontrole stanu zabezpieczenia tajemnicy państwowej i służbowej oraz prawidłowości obiegu dokumentów i pracy sekretariatu. Z czynność tych nie pozostawiono żadnego dokumentu.

Na podstawie przeglądu materiałów (personalne, pracy TW, lokali, kandydatów na TW, lokali kontaktowych, mieszkania konspiracyjnego, spraw ewidencji operacyjnej, dokumentów organizacyjnych, planistycznych i kadrowych) stwierdzono, że sporządzanie, powielanie i obieg dokumentów jest prawidłowy. Każdy funkcjonariusz dysponuje samodzielnie szafą metalową. Po zakończeniu pracy dyżurny codziennie sprawdza stan zabezpieczenia szaf i pomieszczeń, co odnotowywane jest w zeszytach raportów.

Z zarządzeniem nr 26/87 ministra spraw wewnętrznych z dnia 21 IV 1987 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobów postępowania w resorcie spraw wewnętrznych z wiadomościami stanowiącymi tajemnice państwową i służbową zapoznani zostali wszyscy funkcjonariusze, co uwidocznione jest w karcie zapoznania z dokumentem.

XV. Zaspokojenie potrzeb socjalno-bytowych i techniczno-materiałowych

W ocenie kierownictwa wydziału oraz na podstawie rozmów z funkcjonariuszami pion administracyjno-gospodarczy w należyty sposób wywiązuje się z nałożonych obowiązków w zakresie zabezpieczenia przysługujących funkcjonariuszom potrzeb i świadczeń.

Wszyscy funkcjonariusze posiadają mieszkania. Dwóch pracowników (kpt. R[y-szard] Świątek i por. M[ieczysław] Krzyżanowski) ubiega się o poprawę warunków mieszkaniowych – złożyli stosowne wnioski o zmianę posiadanych mieszkań.

W opinii funkcjonariuszy wydziału wiele emocji i zastrzeżeń budzą sprawy niedostatecznego zaopatrzenia w leki oraz stanu bazy leczniczej szpitala MSW przy ul. Galla w Krakowie.

Oceniając pracę operacyjną funkcjonariuszy wydziału na podstawie skontrolowanych dokumentów i przeprowadzonych rozmów, stwierdzić należy, że właściwie realizowano zadania zakresowe.

Prawidłowo organizowano i prowadzono pracę z osobowymi źródłami informacji i w sprawach ewidencji operacyjnej. Podkreślić należy, że uzyskiwane rezultaty wynikają z pełnego zaangażowania całego kolektywu wydziału.

Mimo pozytywnej oceny pracy funkcjonariuszy wydziału wskazanym jest:

- opracowanie aneksu do zakresu pracy wydziału uwzględniającego podział zadań dla poszczególnych stanowisk;
- podniesienie jakości współpracy z tajnymi współpracownikami, między innymi poprzez: uzyskiwanie informacji w formie pisemnej, odbywanie spotkań w miejscach gwarantujących pełną konspirację oraz bardziej wszechstronne wykorzy-

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

stywanie posiadanej sieci, mając na uwadze potrzeby innych komórek organizacyjnych i jednostek podległych WUSW;

- zwiększenia liczby lokali kontaktowych w aspekcie efektywniejszego wykorzystania TW i zachowania konspiracji współpracy;
- zintensyfikowanie nadzoru ze strony kierownictwa wydziału nad procesem opracowywania kandydatów na TW pod kątem ich przydatności operacyjnej (kandydaci na TW z lat 1982, 1985 i 1986).

Wyniki kontroli omówiono z naczelnikiem wydziału, którego poinformowano o przysługujących uprawnieniach określonych w ust. 3 i § 21 instrukcji do zarządzenia nr 094/83 ministra spraw wewnętrznych z dnia 16 XII 1983 roku.

St. specjalista GIMSW
mjr mgr J[acek] Górski

Naczelnik Wydziału VI
pplk mgr K[azimierz] Śpitalniak

Wyk. w 2 egz.

Egz. nr 1 – naczelnik wydziału

Egz. nr 2 – GIMSW

Opr. J.G.

L.dz. masz. EB/0045/89

Źródło: AIPN Kr, 055/34, t. 2, k. 32–51, oryginał, mps.

1989 listopad 17, Kraków – Rozkaz organizacyjny szefa WUSW w Krakowie gen. bryg. Jerzego Gruby¹ w sprawie reorganizacji struktur resortu spraw wewnętrznych w woj. krakowskim

^aNaczelnik Wydz[iału] Ochrony Gospodarki^a

Tajne

Egz. nr 3^b

Wojewódzki Urząd
Spraw Wewnętrznych
w Krakowie
L.dz. KS-01506/89

Rozkaz organizacyjny 019/KR/89 z dnia 17 listopada 1989 r.

Na podstawie zarządzenia organizacyjnego nr 0498/org. z dnia 15 listopada 1989 r. dyrektora Biura Organizacyjno-Prawnego MSW (pismo Op-I-03032/89)

rozkazuję

z dniem 1 listopada 1989 roku dokonać w etatach jednostek spraw wewnętrznych województwa krakowskiego następujących zmian:

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Krakowie (etat nr KR/W/02/81):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Wydział III SB w pełnym stanie 40 stanowisk,
- 2) Wydział IV SB w pełnym stanie 47 stanowisk,
- 3) Wydział V SB w pełnym stanie 46 stanowisk,
- 4) Wydział VI SB w pełnym stanie 13 stanowisk,
- 5) Inspektorat Ochrony Przemysłu w pełnym stanie 5 stanowisk,
- 6) Inspektorat Analityczno-Informacyjny zastępcy szefa Wojewódzkiego Urzędu ds. SB z 1 stanowiskiem,
- 7) Inspektorat 2 SB w pełnym stanie 25 stanowisk,
- 8) Wydział III-1 SB w pełnym stanie 24 stanowisk;

---

^{a-a} *Dopisano odręcznie.*

^b *Numer wpisano odręcznie.*

¹ Jerzy Gruba (1935–1991), generał brygady, w resorcie od 1953 r., zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. służby milicji w Katowicach (1975–1980), komendant wojewódzki MO w Katowicach (1980–1983), zastępca komendanta głównego MO (1983–1985), szef WUSW w Krakowie (1985–1990). Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

włączyć i zorganizować komórki organizacyjne:

Wydział Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB o stanie 45 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– naczelnik wydziału	ppłk	1	06
– zastępca naczelnika wydziału	mjr	1	09
– kierownik sekcji	kpt.	4	13
– st. inspektor	kpt.	25	15
– inspektor	kpt.	12	16
– sekretarz-maszynistka	st. sierż.	1	28
– maszynistka	sierż.	1	31

Wydział Ochrony Gospodarki SB o stanie 59 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– naczelnik wydziału	ppłk	1	08
– zastępca naczelnika wydziału	mjr	1	09
– kierownik sekcji	kpt.	6	13
– st. inspektor	kpt.	33	15
– inspektor	kpt.	16	16
– sekretarz-maszynistka	st. sierż.	1	28
– maszynistka	sierż.	1	31

Wydział Studiów i Analiz SB o stanie 41 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– naczelnik wydziału	ppłk	1	08
– zastępca naczelnika wydziału	mjr	1	09
– kierownik sekcji	kpt.	3	13
– st. inspektor	kpt.	23	15
– inspektor	kpt.	11	16
– sekretarz-maszynistka	st. sierż.	1	28
– maszynistka	sierż.	1	31

II

Służba Bezpieczeństwa DUSW Kraków-Śródmieście (etat nr KR/D/08/81):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 3 stanowisk,
- 3) Grupę V SB w pełnym stanie 2 stanowisk,

włączyć i zorganizować:

1. Sekcję SB o stanie 12 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	8	16
– inspektor	por.	4	17

III

Służba Bezpieczeństwa DUSW Kraków-Krowodrza (etat nr KR/Dr/09/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 3) Grupę V SB w pełnym stanie 2 stanowisk,

włączyć i zorganizować:

1. Sekcję SB o stanie 12 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	8	16
– inspektor	por.	4	17

IV

Służba Bezpieczeństwa DUSW Kraków-Nowa Huta (etat nr KR/D/06/81):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 3) Wydział V SB w pełnym stanie 20 stanowisk,
- 4) Grupę VI SB w pełnym stanie 1 stanowisko;

włączyć i zorganizować:

1. Wydział SB o stanie 22 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	15	16
– inspektor	por.	7	17

V

Służba Bezpieczeństwa DUSW Kraków-Podgórze (etat nr KR/D/07/81):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 3) Grupę V SB w pełnym stanie 2 stanowisk;

włączyć i zorganizować:

1. Sekcję SB o stanie 12 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	8	16
– inspektor	por.	4	17

VI

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Krzeszowicach (etat nr KR/Mr/09/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 3) Grupę V 3B w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 4) Grupę VI SB w pełnym stanie 1 stanowisko;

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanie 7 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	5	16
– inspektor	por.	2	17

VII

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Myślenicach (etat nr KR/Mr/010/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 2 stanowisk,
- 3) Grupę V SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 4) Grupę VI SB w pełnym stanie 1 stanowisko;

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanian 6 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	4	16
– inspektor	por.	2	17

VIII

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Skawinie (etat nr KR/Mr/011/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 3) Grupy V SB w pełnym stanie 2 stanowiska,
- 4) Grupę VI SB w pełnym stanie 1 stanowisko;

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanie 7 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	5	16
– inspektor	por.	2	17

IX

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Wieliczce (etat nr KR/Mr/012/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 3) Grupę V SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 4) Grupę VI SB w pełnym stanie 1 stanowisko;

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanie 7 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	5	16
– inspektor	por.	2	17

Dokumenty

X

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Słomnikach (etat nr KR/Kr/013/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 3) Grupę VI SB w pełnym stanie 2 stanowiska;

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanie 6 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	4	16
– inspektor	por.	2	17

XI

Służba Bezpieczeństwa RUSW w Proszowicach (etat nr KR/Kr/012/82):

wyłączyć komórki organizacyjne:

- 1) Grupę III SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 2) Grupę IV SB w pełnym stanie 1 stanowisko,
- 3) Grupę IV SB w pełnym stanie 2 stanowiska;

włączyć i zorganizować:

1. Referat SB o stanie 6 etatów i następującej strukturze stanowisk:

– st. inspektor	por.	4	16
– inspektor	por.	2	17

XII

Zainteresowani naczelnicy wydziałów Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych oraz kierownicy podległych jednostek terenowych dokonają zmian organizacyjno-etatowych zgodnie z niniejszym rozkazem.

Szef
Wojewódzkiego Urzędu SW
w Krakowie
gen. bryg. dr Jerzy Gruba

Za zgodność:

st. inspektor ds. organizacyjnych
Zespołu ds. Org[anizacyjno]-Prawnych
WUSW w Krakowie
mjr mgr Halina Kaczmarek²
Sporządzono w 7 egz. + 10 wyciągów
Rozesłano wg rozdzielnika^c
wyk. H.K.

Źródło: AIPN Kr, 055/34, t. 1, k. 46–50, oryginał, mps powielony.

^c Poniżej pieczęć trójkątna z napisem: **Woj. Urząd Spraw Wewn. w Krakowie 55**, do użytku wewnętrzny.

² Halina Kaczmarek, ur. w 1942 r., major, funkcjonariuszka WUSW w Krakowie.

1990 styczeń 26, Warszawa – Plan działania dla pionów ochrony gospodarki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w nowej strukturze organizacyjnej resortu

Warszawa, 26 I 1990

Zatwierdzam^a

Tajne

Egz. nr 17^b

Szef Służby Bezpieczeństwa
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
płk doc. dr Jerzy Karpacz^{c1}

**Kierunki i sfery działania
Departamentu Ochrony Gospodarki MSW
i wydziałów ochrony gospodarki
wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych**

Program gospodarczy rządu akceptowany przez parlament oraz jego prawny fundament w postaci ustaw gospodarczych z grudnia 1989 r., które wprowadziły głębokie zmiany w systemie funkcjonowania gospodarki, dyktują potrzebę jakościowo nowego określenia kierunków i sfer działania Departamentu Ochrony Gospodarki MSW i wydziałów ochrony gospodarki WUSW – zwanych dalej łącznie jednostkami pionu ochrony gospodarki.

Z nowym podejściem do operacyjnej ochrony gospodarki wiążą się między innymi przekształcenia organizacyjno-funkcjonalne i kadrowe w Służbie Bezpieczeństwa MSW, wprowadzone decyzją nr 01/90 szefa Służby Bezpieczeństwa.

W oparciu o zarządzenie ministra spraw wewnętrznych:

- nr 075/89 z 24 sierpnia 1989 r. w sprawie likwidacji i przekształcenia niektórych jednostek organizacyjnych MSW;
- nr 00102/89 z 9 grudnia 1989 r. w sprawie zasad działalności operacyjnej Służby Bezpieczeństwa, a także zgodnie ze wspomnianą decyzją, przyjmuje się następujące ustalenia:

---

^a Poniżej podłużna pieczęć z orzelkiem: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych 218 L.dz. OA I 073/90, numer wpisany odręcznie.

^b Numer wpisany odręcznie.

^c Odręcznie wpisana data 26 I i nieczytelny podpis.

¹ Jerzy Karpacz, ur. w 1946 r., pułkownik, w MSW od 1 V 1968 r., dyrektor Biura Organizacyjno-Prawnego MSW, szef SB MSW (1989–1990).

I. Ustalenia ogólne

Do zakresu działania pionu ochrony gospodarki należy ochrona ekonomicznych interesów państwa wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i pochodnych przepisów prawa.

Zadaniem jednostek pionu ochrony gospodarki jest rozpoznawanie zdarzeń i zjawisk grożących poważnymi zakłóceniami w skali całej gospodarki, a także jej poszczególnych gałęzi i branż, ujawnianie ich przyczyn, informowanie o nich organów władzy i administracji państwowej, zapobieganie im oraz zwalczanie środkami prawnymi.

Zadanie to jednostki pionu ochrony gospodarki realizują w oparciu o wnioski płynące z analizy zagrożeń oraz ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej, a także w oparciu o decyzje rządu i ministra spraw wewnętrznych.

II. Kierunki działania pionu ochrony gospodarki

Działania rozpoznawcze i zapobiegawcze jednostek pionu, w związku z potrzebą zapewnienia ich maksymalnej skuteczności, muszą koncentrować się na następujących ważnych zagrożeniach:

1. Penetracja gospodarki przez obce służby specjalne oraz przedstawiciele firm zagranicznych (szpiegostwo gospodarcze) dotycząca:
  - przygotowania i realizacji produkcji specjalnej na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
  - prac badawczo-projektowych i wdrożeniowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki w dziedzinach będących nośnikami postępu technicznego, jak np.: elektronika i telekomunikacja;
  - tak zwanego drenażu mózgów, tj. typowania i pozyskiwania do stałej pracy w zagranicznych jednostkach naukowo-badawczych szczególnie uzdolnionych pracowników zaplecza badawczo-rozwojowego polskiej gospodarki, dysponujących znaczącymi osiągnięciami wynalazczymi i wdrożeniowymi;
  - zbierania szczegółowych informacji o sytuacji ekonomiczno-finansowej, produkcyjnej i perspektywach rozwojowych polskich jednostek gospodarczych w celu stwarzania firmom zagranicznym przewagi w toku negocjacji na temat wspólnych przedsięwzięć, wykupu bądź dzierżawy majątku produkcyjnego, nieruchomości itp., a także w działalności na polskim rynku.

W rozpoznawaniu i przeciwdziałaniu tego typu zagrożeniom jednostki pionu ochrony gospodarki współpracują ze służbą kontrwywiadu i wywiadu resortu spraw wewnętrznych.

2. Naruszenia przepisów o postępowaniu z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową, w tym fakty:
  - niewłaściwego zabezpieczenia wszelkich nośników informacji zawierających takie wiadomości w jednostkach gospodarczych;

- świadomego ujawniania przez pracowników tych jednostek tajemnicy państwowej osobom nieupoważnionym.

3. Wypadki nadzwyczajne, stanowiące poważne zagrożenie dla:

- życia i zdrowia obywateli;
- stanu środowiska naturalnego;
- ciągłości funkcjonowania jednostek gospodarczych.

W powyższym zakresie jednostki pionu:

- wyjaśniają operacyjnie okoliczności wypadków, dążąc do ustalenia, czy nie były one wynikiem działania o cechach sabotażu;
- w toku prowadzenia działań operacyjnych w sprawach problemowych, zobowiązane są do wyprzedzającego rozpoznawania zaniedbań w jednostkach gospodarczych, prowadzących do zagrożenia poważnymi wypadkami. Odnosi się to do jednostek, w których z uwagi na specyfikę ich działalności występuje duża potencjalna groźba zaistnienia wypadku. Są to przykładowo: kopalnie węgla kamiennego o wysokim zagrożeniu gazowym, zakłady chemiczne, w tym rafinerie oraz elektrownie.

O ujawnionych zaniedbaniach jednostki pionu informują odpowiednie państwowe organa nadzoru i kontroli.

4. Nieprawidłowości związane z uczestnictwem polskich przedsiębiorstw państwowych w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego i funkcjonowaniem tych spółek. W szczególności chodzi o takie nieprawidłowości jak:

- zamiar utworzenia spółki, której zakres funkcjonowania stanowiłby zagrożenie dla interesów gospodarczych państwa, jego bezpieczeństwa i obronności, ochrony środowiska oraz tajemnicy państwowej;
- zaniżanie wyceny majątku polskich przedsiębiorstw, stanowiącego wkład do powstającej spółki;
- sprzedaż spółce środków trwałych lub dzierżawa (najem) maszyn, urządzeń oraz nieruchomości według rażąco niskich stawek;
- zawyżanie przez udziałowca zagranicznego wartości jego wkładu rzeczowego do kapitału zakładowego spółki;
- ukryty transfer zysku spółki za granicę poprzez zawyżanie cen w imporcie i zaniżanie w eksporcie albo w inny sposób.

Generalnie jednostki pionu ujawniają, rozpoznają i dokumentują nieprawidłowości w tworzeniu i działalności spółek z udziałem zagranicznym, w tym także o charakterze przestępczym, które narażają na szkodę Skarb Państwa.

5. Nieprawidłowości w powoływaniu krajowych spółek prawa handlowego, a także przedsiębiorstw prywatnych z udziałem majątku w państwowych jednostek gospodarczych, które naruszają interes Skarbu Państwa.

W szczególności są to nieprawidłowości polegające na przejmowaniu składników przedsiębiorstw w trybie pozaustawowym oraz niezgodne z obowiązującymi

przepisami prawa łączenie funkcji kierowniczych w zakładzie uspołecznionym i administracji państwowej z uczestnictwem w spółkach.

6. Nieprawidłowości w zawieraniu i realizacji wartościowo znaczących kontraktów eksportowo-importowych przez jednostki gospodarcze, w tym zwłaszcza wiodące centrale handlu zagranicznego, powodujące straty dla strony polskiej, w wyniku:
  - przyjęcia rażąco niekorzystnych warunków umów;
  - ujawnienia tajemnicy służbowej w toku negocjacji
  - niewypełnienia obowiązku zebrania informacji o sytuacji finansowej kontrahenta przed zawarciem umowy.

Jednostki pionu w swoich operacyjnych działaniach rozpoznawczych ustalają przyczyny wspomnianych nieprawidłowości, dążąc przede wszystkim do ujawnienia faktów korupcji pracowników polskich jednostek gospodarczych.

7. Nieprawidłowe rozdysponowanie i wykorzystanie kredytów dewizowych oraz środków uzyskiwanych w ramach zagranicznej pomocy gospodarczej, polegające na przeznaczaniu ich na cele inne od deklarowanych lub wprowadzanie do gospodarki przestarzałych technologii, w tym szkodliwych dla środowiska naturalnego.
8. Nieprawidłowości w działalności banków, polegające na:
  - nadużywaniu uprawnień do obsługi walutowo-dewizowej podmiotów gospodarczych w celu nielegalnego transferu środków dewizowych za granicę;
  - udzielaniu kredytów bez racjonalnego uzasadnienia i braku kontroli nad wykorzystaniem kredytów preferencyjnych zgodnie z celami deklarowanymi przez kredytobiorcę.
9. Nieracjonalne – noszące cechy marnotrawstwa – wykorzystanie środków budżetowych przeznaczonych na cele społeczne i gospodarcze.
10. Nieprawidłowości w gospodarowaniu rezerwami państwowymi.
11. Powoływanie nieformalnych porozumień podmiotów gospodarczych w celu stosowania praktyk monopolistycznych, na przykład w zakresie kształtowania cen, poziomu produkcji, podziału rynku.

W warunkach budowania gospodarki rynkowej i ogólnego likwidowania monopolu z mocy prawa mogą być podejmowane próby ich odbudowy w drodze porozumień nieformalnych.

12. Zagrożenia związane z udzielaniem koncesji podmiotom krajowym i zagranicznym na świadczenie usług telekomunikacyjnych i pocztowych w ramach odstępowania państwa od wyłączności w tym zakresie, w szczególności zagrożenia dla:
  - bezpieczeństwa, obronności i interesów gospodarczych państwa;
  - konstytucyjnego prawa obywateli do tajemnicy korespondencji.
13. Zjawiska i fakty zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu społecznie newralgicznych dziedzin gospodarki komunalnej w aglomeracjach miejsko-przemysłowych (ciepłownictwo, zaopatrzenie w wodę i komunikacja miejska).

14. Rażąco naruszanie w toku działalności gospodarczej wymogów ochrony środowiska naturalnego, w tym wdrażanie i rozszerzanie stosowania technologii ekonomicznie efektywnych, ale powodujących wzrost zagrożenia ekologicznego.
15. Nastroje niezadowolenia wśród załóg pracowniczych i w środowiskach wiejskich grożące akcjami protestacyjnymi, w tym strajkami:
  - o podłożu politycznym – skierowanymi przeciwko działaniom organów państwa;
  - o podłożu ekonomiczno-socjalnym, których zasięg powoduje poważne zakłócenia w życiu gospodarczym, jeżeli zorganizowano je z naruszeniem przepisów prawa.

Rozpoznanie tych zdarzeń ma wyłącznie na celu zapewnienie informacji organom władzy i administracji państwowej.

16. Nierzetelne informowanie członków rządu o istotnych elementach sytuacji gospodarczej państwa, np. o stanie zaopatrzenia dużych aglomeracji miejsko-przemysłowych w artykuły spożywcze, rzutującym na stan nastrojów społecznych, niewłaściwej dystrybucji paliw, zakłóceniach w obiegu gotówki itp.
17. Inne zagrożenia dla podstawowych interesów państwa w sferze gospodarki, stosownie do poleceń ministra spraw wewnętrznych.

III. Sfery działania pionu ochrony gospodarki

1. Pion ochrony gospodarki prowadzi działania w odniesieniu do następujących sfer gospodarki:
  - a) produkcja przemysłowa w zakładach o podstawowym znaczeniu dla gospodarki;
  - b) gospodarka żywnościowa, w tym: zaopatrzenie rolnictwa w środki do produkcji, funkcjonowanie dużych zakładów przetwórstwa żywności, produkujących na potrzeby aglomeracji miejsko-przemysłowych i eksport oraz funkcjonowanie chłodni składowych;
  - c) współpraca gospodarcza z zagranicą;
  - d) finanse i bankowość;
  - e) funkcjonowanie jednostek i urzędzeń o podstawowym znaczeniu dla sprawności transportu kolejowego, samochodowego i przeładunków morskich;
  - f) funkcjonowanie jednostek i urzędzeń o podstawowym znaczeniu dla sprawności usług telekomunikacyjnych i pocztowych;
  - g) ochrona środowiska w województwach o dużej koncentracji przemysłu;
  - h) zaopatrzenie rynkowe aglomeracji miejsko-przemysłowych w podstawowe artykuły spożywcze;
  - i) gospodarka komunalna w dużych miastach i aglomeracjach miejsko-przemysłowych w zakresie ciepłownictwa, zaopatrzenia w wodę i komunikacji miejskiej;

- j) działalność jednostek wykonawczych budownictwa, wiodących w zakresie realizacji inwestycji przemysłowych i eksportu usług budowlanych;
  - k) działalność jednostek badawczo-rozwojowych w gospodarce (instytutów, ośrodków badawczo-rozwojowych, centralnych laboratoriów) prowadzących prace o istotnym znaczeniu dla podstepu techniczno-technologicznego, biologicznego i zootechnicznego oraz współpracy i wymiany naukowej z zagranicą.
2. W zakresie zainteresowania pionu pozostaje działalność podmiotów funkcjonujących w wymienionych w pkt III/1 sferach, bez względu na formę własności.

IV. Sposób realizacji zadań przez jednostki pionu ochrony gospodarki

1. Podstawową formą są działania rozpoznawczo-profilaktyczne, a w przypadku ujawnienia naruszenia prawa – odpowiednie dokumentowanie dla potrzeb postępowania przed właściwym organem administracji państwowej, prokuratury lub sądem.
2. W toku działań rozpoznawczo-profilaktycznych jednostki pionu współdziałają z zainteresowanymi organami państwowymi, samorządowymi i instytucjami gospodarczymi.
3. Podstawową formą organizowania i dokumentowania działań operacyjnych są sprawy problemowe, prowadzone zgodnie z instrukcją w sprawie szczegółowych zasad działalności operacyjnej Służby Bezpieczeństwa, stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 00102/89 ministra spraw wewnętrznych z dnia 9 XII 1989.

Dyrektor
Departamentu Ochrony Gospodarki MSW
gen. bryg. J[ózef] Sasin²

Wyk. w 54 egz.
Egz. nr – 49
WUSW – wg rozdz.
Egz. nr 50–54
Wydz[iału] DOG
J.S./S.Z.

Źródło: AIPN Kr, 055/34, t. 1, k. 175–183, oryginał, mps powielony.

---

² Józef Sasin, ur. w 1934 r., generał brygady, w resorcie od 1953 r., absolwent kursu specjalnego w Wyższej Szkole KBP (KGB) ZSRS (1973–1974), zastępca dyrektora Departamentu III-A SB MSW (1980–1981), dyrektor Departamentu V SB MSW (1981–1989), dyrektor Departamentu Ochrony Gospodarki SB MSW (1989–1990).

Nr 5

1989 grudzień 5, Kraków – Dyspozycja zastępcy szefa ds. SB WUSW w Krakowie płk. Wiesława Działowskiego do naczelników wydziałów: Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa, Ochrony Gospodarki oraz Studiów i Analiz WUSW w Krakowie o terminach przesyłania informacji

Kraków, dnia 5 grudnia 1989 roku

Tajne

Egz. nr 2^a

01641/89

6 XII 89

N-01132/89

^bkpt. W[iesław] Krzewicki¹

do realizacji zgodnie z

omówieniem

6 XII 1989^b

**Naczelnicy wydziałów:
Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa,
Ochrony Gospodarki,
Studiów i Analiz
w miejscu**

Zgodnie z wytycznymi szefa Służby Bezpieczeństwa MSW płk. J[erzego] Karpacza w oparciu o bieżące materiały z realizacji zadań wynikających z zarządzenia nr 075/89 MSW z dnia 24 VIII br. **polecam** w terminach do 12 i 26 każdego miesiąca przekazywać do odpowiednich departamentów szyfrogramem syntetyczne informacje zawierające dane dot[yczące]:

- 1) sytuacji społeczno-politycznej w określonych środowiskach i stanu nastrojów;
- 2) społecznego odbioru ważnych decyzji organów państwowych;
- 3) istotnych wydarzeń w sferze społeczno-gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem poważnych zakłóceń w produkcji (strajki, nadzwyczajne wydarzenia, wypadki itp. oraz danych liczbowych na ten temat);

---

^a Numer wpisano odrębnie.

^b Adnotacja odrębna, podpis najprawdopodobniej naczelnika WOG WUSW w Krakowie płk. Jana Nogiecica.

¹ Wiesław Krzewicki, ur. w 1948 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału V SB WUSW w Krakowie i Wydziału Ochrony Gospodarki SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

Dokumenty

- 4) rozpoznanych przejawów radykalnych działań struktur reprezentujących pozaparlamentarne siły polityczne mogące destabilizować sytuację społeczno-polityczną (demonstracje, działania destrukcyjne, anarchistyczne, terrorystyczne itp.);
- 5) innych ważnych wydarzeń mogących mieć znaczący wpływ na rozwój sytuacji społeczno-politycznej i stan bezpieczeństwa;
- 6) elementów prognozy rozwoju sytuacji społeczno-politycznej i polityczno-operacyjnej w województwie.

Kopie szyfrogramów proszę każdorazowo przekazywać do Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego WSW.

z-ca szefa WUSW
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Krakowie
plk Wiesław Działowski

Wykonano w 4 egz.

Egz. nr 1 – nacz[elnik] Wydz[iału] OKPP

Egz. nr 2 – nacz[elnik] Wydz[iału] OG

Egz. nr 3 – nacz[elnik] Wydz[iału] SiA

Egz. nr 4 – aa.

Opr. P.B./druk J.P./0178/39

Źródło: AIPN Kr, 055/34, t. 1, k. 61, mps powielony.

1989 listopad 29, Kraków – Analiza naczelnika Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Krakowie pplk. Jana Krawczyka dotycząca kierunków działania jego wydziału

Kraków, dnia 29 listopada 1989 r.

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Egz. nr 2

Analiza

sytuacji operacyjnej w zakresie działania Wydziału Studiów i Analiz oraz wynikające z niej kierunki pracy

Przejęciowy charakter sytuacji społeczno-politycznej w kraju coraz bardziej uwiadcza się na poziomie województwa, o czym świadczy rosnąca ilość faktów i problemów, które do niedawna występowały jedynie na poziomie centralnym, a najogólniej mówiąc, dotyczą szeroko pojętej walki o władzę. Specyfika tego okresu polega na tym, że kształtujące jego obraz procesy polityczne stanowią przede wszystkim próby zerwania z dotychczasowym modelem kierowania państwem, natomiast bardzo ogólnie wyznaczają cel, ku któremu zmierzają. Znajduje to odzwierciedlenie w działalności liczących się sił politycznych, które swoje programy i deklaracje wypełniają głównie krytyką i towarzyszącym jej dystansowaniem się od odchodzących do historii praktyk politycznych oraz różnorodnymi wariantami uniwersalnych haseł eksponujących postulat wolności i demokracji (co w przełożeniu na praktykę ma określać wolną grę sił politycznych i gospodarczych).

Jak się wydaje – u podłoża tego zjawiska znajduje się chęć zjednywania akceptacji społecznej przez dostosowywanie głoszonych treści do poziomu emocji i oczekiwań.

Najbardziej jest to widoczne w przypadku „Solidarności”, która świadoma swojej popularności, czerpie z niej energię wykorzystywaną do rozszerzania swoich wpływów, przenikania do wszystkich warstw struktury władzy, narzucania norm i wartości oraz kształtowania opinii publicznej. Pozostałe siły polityczne starają się działać podobnie – na miarę własnej kondycji organizacyjnej, posiadanych układów politycznych i społecznej akceptacji.

Zachodzi pytanie, czy omawiane zjawisko stoi w sprzeczności z interesami państwa? Biorąc pod uwagę jego istotę, trzeba powiedzieć, że tak nie jest. Wszystkie reprezentacje narodu opowiedziały się za obecnie realizowaną drogą reform, uznając, że jedynie ona prowadzi do przezwyciężania kryzysu i stworzenia ładu społeczno-politycznego i gospodarczego na miarę potrzeb i aspiracji.

Tym samym uległy przewartościowaniu kategorii interesu państwa w kierunku zmniejszenia ograniczeń dalszej gry sił politycznych.

Nie oznacza to jednak, że należy wykluczyć możliwości wystąpienia poważnych zagrożeń. Zbyt wysoka dynamika przemian oraz brak precyzyjnie określonych granic, na których powinny się zatrzymać (z czym mamy do czynienia obecnie), może doprowadzić do załamania się ewolucyjnej koncepcji i pojawienia się głębokich i wymykających się spod kontroli konfliktów społecznych.

Zadecyduje o tym sytuacja gospodarcza i związany z nią poziom życia oraz dalszy przebieg okresu przejściowego na poziomie lokalnym, ponieważ właśnie tutaj walka o władzę może wywołać nadmierny i niebezpieczny radykalizm metod i środków.

Trzeba wyraźnie podkreślić, że między poziomem centralnym i lokalnym istnieje wyraźny poślizg w zaawansowaniu zmian, wynikający przede wszystkim z inercji związanej z niedostatecznym wykształceniem się nowych struktur i ogniw głównych sił politycznych. Z powodu tego poślizgu na szczeblu centralnym mamy już do czynienia z fazą właściwą okresu przejściowego (walki o władzę), gdy tymczasem na szczeblu lokalnym – dopiero z fazą wstępną. W odbiorze społecznym ocena sytuacji na poziomie centralnym (pod wpływem środków masowego przekazu jest on najlepiej postrzegany) traktowana jest jako adekwatna dla pozostałych poziomów, co stwarza przekonanie o względnie bezkonfliktowym i kontrolowanym charakterze przemian w całym układzie. W chwili obecnej ocena ta sprawia jedynie pozory trafności, a jej rzeczywista wartość ujawni się dopiero w momencie wystąpienia na poziomie lokalnym fazy właściwej.

Przekładając powyższe rozważania na język konkretów, należy wskazać następujące elementy kształtujące sytuację społeczno-polityczną w województwie krakowskim:

- Ze względu na akceptację społeczną i bardzo korzystną pozycję na poziomie centralnym główną siłą polityczną w województwie jest „Solidarność” robotnicza, pojmowana jako ogół struktur i inicjatyw wywodzących się z NSZZ „Solidarność”. Jednak podobnie jak ma to miejsce w całym kraju, następuje pewna dezintegracja tego środowiska spowodowana wyłanianiem się nurtu politycznego (grupa poselska OKP i Krakowski Komitet Obywatelski) i związkowego (Regionalny Komitet Solidarności i podległe mu struktury). Na tym tle dochodzi do szeregu nieporozumień i konfliktów, mających swe źródło w ścieraniu się, aspiracji poszczególnych działaczy i w odmiennym pojmowaniu przez nich przysługujących i posiadanych kompetencji oraz uprawnień. Do tego dochodzi wzrost społecznej bierności (przy zachowaniu werbalnego poparcia), co w znacznej mierze utrudnia ukonstytuowanie się reprezentacji związkowej i obywatelskiej (w ramach KKO). Skutkiem tego jest spadek znaczenia RKS-u i bardzo powolny wzrost znaczenia KKO. Nie jest to jeszcze wyraźnie widoczne na zewnątrz, ponieważ stosunkowo nieliczne grupy liderów – wykorzystując sprzyjający klimat – są w stanie ukryć rosnące trudności z bazą społeczną. Duży wpływ na taki stan rzeczy miało utworzenie rządu Mazowieckiego, co w sposób gwałtowny wymusiło rezygnację z dotychczasowej (agresywnej) koncepcji działania i przejście na pozycję umiarkowaną, wspierającą władzę. Powstałą lukę działacze „S” pragną zapełnić przez

zwiększenie aktywności w zakresie uczestniczenia we władzach polityczno-administracyjnych (a tam, gdzie jest to możliwe, przejmowania tej władzy). W tym przypadku mamy do czynienia z przenoszeniem wzorców z poziomu centralnego, względnie z innych ośrodków w kraju.

- Sprawą pierwszoplanową dla układu politycznego w Krakowie stała się kwestia obsadzenia stanowiska prezydenta a w ślad za nią wprowadzenia do administracji swoich przedstawicieli. Nikt nie kwestionuje potrzeby zmian w administracji natomiast istnieje bardzo duże zróżnicowanie poglądów na temat sposobu ich przeprowadzenia i wyłonienia nowego składu.

Wszystkie liczące się siły polityczne (PZPR, „Solidarność”, SD, PSL „Odrodzenie”) traktują wybór nowego prezydenta spektakularnie i prestiżowo. Są one na etapie wewnątrzorganizacyjnych przeobrażeń i budowania nowej tożsamości i poszukują zewnętrznych możliwości wzmocnienia własnej wiarygodności. Poza tym w kontekście politycznych i gospodarczych zmian systemowych obsadzenie stanowisk administracyjnych będzie stwarzało korzystne warunki do realizacji interesów grupowych i indywidualnych, co dla wielu liderów ma dodatkowe znaczenie.

- W pracach KKO pojawiają się symptomy świadczące o rodzącej się w łonie „S” skłonności do budowania własnej nomenklatury. Bardzo niechętnie przyjmowani są do składu KKO przedstawiciele ugrupowań politycznych niezwiązanych z „S”. Wydaje się, że na wzór kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu KKO pragnie zdominować przygotowanie do wyborów samorządu lokalnego, a tym samym doprowadzić do obsadzenia większości mandatów swoimi przedstawicielami.
- Podobnie jak w całym kraju celem ataku działaczy „S” jest RSW. Zarzut monopolistycznej pozycji na rynku wydawniczym traktowany jest jako propagandowa zasłona, za którą kryją się aspiracje przejęcia części redakcji wchodzących w skład koncernu. W przypadku Krakowa środowisko dziennikarskie „S” czyni starania w kierunku przejęcia „Przekroju”, „Tempa”, „Echa Krakowa” „Dziennika Polskiego”. Zainteresowanie przejmowaniem istniejących już tytułów wynika z tego, że:
  - a) na skutek komercjalizacji rynku wydawniczego koszty wprowadzenia do obiegu nowych tytułów są tak duże, że uniemożliwiają realizację tych inicjatyw;
  - b) daje się zauważyć pewne nasycenie rynku prasowego i mniejsze zainteresowanie czytelników nowymi tytułami, dlatego przejęcie tytułów o dużych tradycjach i określonym kręgu czytelników stwarza gwarancję szerszego oddziaływania na opinię społeczną;
  - c) środowisko „S” w dalszym ciągu nie posiada dostatecznie rozwiniętych środków oddziaływania propagandowego, dlatego też szuka możliwości szybkiej poprawy tej sytuacji;
  - d) tzw. drugi obieg nie jest w stanie spełnić roli, jaką odgrywał we wcześniejszym okresie, ponieważ przemiany w Polsce odebrały mu główny

atut, jakim była wyłączność w rozpowszechnianiu materiałów objętych cenzurą. Teraz na skutek liberalizacji polityki informacyjnej korzystają z tego oficjalne wydawnictwa, z którymi „drugi obieg” nie jest w stanie konkurować z uwagi na prymitywne warunki drukowania, a tym samym ograniczone możliwości w zakresie jakości i wielkości nakładów.

- Na terenie Krakowa nie wystąpiły do tej pory konflikty na tle nietolerancji i dyskryminacji z powodów wyznaniowych lub przekonań światopoglądowych, których skala kwalifikowałaby je do grupy istotnych zagrożeń godzących w interes państwa oraz w prawa i wolności obywateli.
- Radykalne ugrupowania solidarnościowe, jak Solidarność Walcząca¹ i Grupa Robocza KK², na terenie Krakowa nie mają ani odpowiedniej reprezentacji, ani politycznego znaczenia.

Reasumując, można stwierdzić, że w chwili obecnej działalność najważniejszych sił społeczno-politycznych nie stanowi zagrożenia dla ładu i porządku społeczno-politycznego, co wynika m.in. z faktu, iż do tej pory nie było sytuacji, które sprzyjałyby ujawnianiu się drastycznych form istniejących antagonizmów. Jednak już teraz można przewidywać, że z chwilą wejścia w fazę właściwą walki o władzę (obsadzenie stanowisk w administracji, gospodarce, środkach masowego przekazu oraz wybory do

---

¹ Solidarność Walcząca (SW), radykalna antykomunistyczna organizacja podziemna, powstała w czerwcu 1982 r. w wyniku rozłamu we wrocławskim Regionalnym Komitecie Strajkowym. Inicjatorem i przewodniczącym organizacji był Kornel Morawiecki, któremu nie odpowiadała taktyka walki z systemem wypracowana i przyjęta przez TKK. SW prezentowała bezkompromisową linię polityczną, zachęcając do masowych wystąpień ulicznych wymierzonych przeciwko komunistycznym władzom. W dokumencie programowym Manifest „Solidarności” stwierdzono, że głównym celem działań jest wprowadzenie w Polsce solidaryzmu, czyli ustroju, który dostrzega potrzeby jednostek i dba o ich wspólną z interesami ogółu realizację. Do liderów należeli również: Andrzej Kołodziej, Ewa Kubasiewicz, Hanna Łukowska-Karniej, Jadwiga Chmielowska, Maciej Frankowski, Wojciech Myślecki, Andrzej Zarach. Na czele SW stała Rada Polityczna, do listopada 1987 r. kierowana przez Kornela Morawieckiego. Za działalność bieżącą odpowiadał Komitet Wykonawczy. SW była przeciwna rozmowom z komunistyczną władzą i porozumieniu zawartemu przy okrągłym stole, wzywała do bojkotu wyborów i zainicjowała akcję „Jaruzelski musi odejść”, mającą nie dopuścić do wyboru generała na prezydenta PRL. Solidarność Walcząca była rozpracowywana przez Służbę Bezpieczeństwa w ramach ogólnopolskiej operacji o krypt. „Ośmiornica” oraz szeregu lokalnych spraw operacyjnych. Największym sukcesem SB było aresztowanie Kornela Morawieckiego i Kołodzieja (9 XI 1987), a następnie deportowanie ich za granicę. W sierpniu 1988 r. Morawiecki nielegalnie powrócił do kraju i ukrywał się do 1990 r. SW zakończyła działalność w 1990 r.

² Grupa Robocza Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” powstała w marcu 1987 r. w reakcji na powołanie przez Lecha Wałęsę Tymczasowej Rady „Solidarności”. Skupiała grono dawnych działaczy kierownictwa związku. W jej skład weszli m.in. Andrzej Gwiazda, Seweryn Jaworski, Marian Jurczyk, Jerzy Kropiwnicki, Jan Rulewski, Andrzej Słowik, Stanisław Wądołowski. Według nich pierwszym etapem odbudowy jawnej „Solidarności” powinno być odtworzenie statutowych władz związku w składzie z 1981 (z wyłączeniem tych, którzy sprzeniewierzyli się etosowi „Solidarności”). Dopiero na kolejnym etapie miałyby nastąpić kooptacja działaczy, którzy wyróżnili się w działalności podziemnej. Na początku 1988 r. podjęto negocjacje z Krajową Komisją Wykonawczą, które zakończyły się niepowodzeniem. Grupie Roboczej podporządkowane były nieliczne struktury regionalne, najsilniejsze w Łodzi i Szczecinie. Pod koniec 1988 ponownie wysunięto żądania zwołania KK. W trakcie wyborów czerwcowych w 1989 r. Grupa Robocza wystawiła w niektórych okręgach własnych kandydatów. W kolejnych miesiącach jej aktywność zanikła. Część działaczy włączyła się w odbudowę struktur „Solidarności”, część utworzyła w lutym 1990 r. NSZZ „Solidarność '80”, inni wycofali się z aktywności związkowej.

samorządów) – mogą wystąpić nowe jakościowo zagrożenia, wynikające ze skłonności do zastępowania jednej politycznej nomenklatury przez drugą, wartościowania ludzi wg kryteriów politycznych, a nie fachowych, stosowania w propagandzie dyskryminacyjnych metod zwalczania przeciwników, wykorzystywania hasel demokracji i odnowy do tworzenia grup nacisku i partykularnych interesów.

Szczególnym niebezpieczeństwem może być wykorzystywanie pozycji politycznej do sprzecznej z interesem państwa dystrybucji środków finansowych oraz kształtowanie kierunków rozwoju gospodarczego pod kątem zabezpieczenia interesów reprezentowanych grup politycznego i gospodarczego nacisku oraz w celu czerpania nieuzasadnionych korzyści materialnych.

Źródłem poważnych zagrożeń społeczno-politycznych może być dalsza realizacja radykalnego programu przemian gospodarczych, który uwzględni działanie godzące w interesy i obecną pozycję wielu grup zawodowych i środowisk pracowniczych sektora państwowego i spółdzielczego, należy liczyć się z tworzeniem nowych ruchów społeczno-zawodowych i inicjatyw grupowych w celu samoobrony. Może temu towarzyszyć tymczasowa lub trwała konsolidacja reprezentacji różnych sił politycznych działających na terenie jednego przedsiębiorstwa lub w tej samej gałęzi czy branży gospodarki narodowej. Przykładem takiej sytuacji jest KMHiL, gdzie koncepcja władz Krakowa ograniczenia produkcji z uwagi na obciążenia ekologiczne spotyka się z krytyką wszystkich reprezentacji hutników, które gotowe są stworzyć wspólny front obrony swoich interesów.

W świetle wytycznych dot[yczących] zakresu kompetencji i zainteresowań pionu studiów i analiz analiza aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w woj. krakowskim i wynikająca z niej prognoza zagrożeń nakłada na Wydział Studiów i Analiz WUSW w Krakowie obowiązek realizacji działań w następujących kierunkach:

- ochrona masowych ruchów społeczno-zawodowych przed wykorzystywaniem ich potencjału do destrukcyjnej wobec interesów państwa działalności zarówno przez czynniki krajowe, jak i ośrodki zagraniczne;
- dokonywanie ocen i analiz działania masowych ruchów społeczno-zawodowych z punktu widzenia ewentualnych zagrożeń mogących destabilizować sytuację społeczno-polityczną i gospodarczą kraju;
- rozpoznawanie, ujawnianie i zapobieganie działalności grup i osób skupionych w masowych ruchach społeczno-zawodowych, zmierzających programowo do zakłócenia bezpieczeństwa państwa m.in. poprzez dywersyjną lub sabotażową działalność lub prowadzących nielegalne działania destrukcyjnie wpływające na te ruchy, zwłaszcza w kierunkach sprzecznych z zainteresowaniem państwa;
- realizacja działań profilaktycznych w wyżej wymienionych zakresach oraz zapobieganie zdarzeniom o znamionach szantażu, terroru psychicznego lub fizycznego wobec działaczy masowych ruchów społeczno-zawodowych;
- prowadzenie badań oraz analiz zjawisk i zachowań społecznych w zakresie ochrony praw i wolności obywateli, a także interesów państwa przed zagrożeniami wy-

Dokumenty

nikającymi z nietolerancji i dyskryminacji z powodów wyznaniowych lub przekonań światopoglądowych;

- realizacja przedsięwzięć mających na celu ujawnianie nastrojów i zdarzeń w wybranych grupach i środowiskach mogących prowadzić do osłabienia bezpieczeństwa państwa lub godzić w prawa i wolności obywateli;
- ujawnianie, rozpoznawanie i przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze nacjonalistycznym, wyznaniowym i pacyfistycznym w zakresie naruszeń porządku prawnego państwa oraz praw i wolności obywateli.

Generalnie w zakresie zainteresowań Wydziału Studiów Analiz występować będą dwa podstawowe typy najważniejszych zagrożeń dla interesów państwa:

- działania grup i osób skupionych w masowych ruchach społeczno-zawodowych wymierzone w statutową działalność tych ruchów lub mogące destabilizować sytuację społeczno-polityczną;
- naruszanie praw i wolności obywateli, nietolerancja lub dyskryminacja z powodów wyznaniowych czy przekonań światopoglądowych.

Zapewnienie skuteczności i efektywności zwalczania wymienionych zagrożeń wymaga podjęcia stosownych działań formalno-organizacyjnych, do których należy zaliczyć:

- analizę i weryfikację posiadanych środków pracy operacyjnej w celu określenia realnych możliwości wykorzystania ich do realizacji zadań nałożonych na pion studiów i analiz i w konsekwencji właściwego wdrożenia tych środków, tak by maksymalnie zaspokoić bieżące i perspektywiczne potrzeby; dotyczy to przede wszystkim tajnych współpracowników;
- działania zmierzające do zwiększenia operacyjnych możliwości (głównie przez pozyskanych tajnych współpracowników) uzyskiwania informacji, na podstawie których byłoby możliwe sporządzanie bieżących obiektywnych i wnikliwych analiz sytuacji społeczno-politycznej w województwie i wyprzedzające ujawnianie zagrożeń godzących w interes państwa;
- współpracę z Wydziałem Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa i Wydziałem Ochrony Gospodarki w zakresie zbieżnych zainteresowań i wymiany informacji.

p.o. naczelnik
Wydziału Studiów i Analiz
ppłk mgr Jan Krawczyk

Wyk. w 2 egz.

egz. nr 1 – kier[ownictwo] WUSW

egz. nr 2 – aa.

AIPN Kr, 039/113, t. 1, k. 85–91, oryginał, mps powielony.

1989 grudzień 8, Kraków – Protokół przekazania materiałów operacyjnych byłego Wydziału IV SB WUSW w Krakowie do Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie

Kraków, dnia 8 XII 1989 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 1

Protokół

przekazania materiałów operacyjnych b[yłego] Wydziału IV do Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Krakowie

Tajni współpracownicy:

1.	„Rak”	nr rej.	26719	I[wona] Janas ¹
2.	„Ryszard”		17624	
3.	„Paweł”		34958	
4.	„Tytus”		12097	W[acław] Bukowski ²
5.	„Nowotarski”		15361	
6.	„Mirek”		35615	
7.	„Rybka”		25066	W[iesław] Badoń ³
8.	„Okon”		27263	
9.	„Delta”		10277	
10.	„Franek”		7855	J[an] Cieślík ⁴
11.	„Turysta”		26769	
12.	„Jaworski”		27229	
13.	„Rogalski”		33899	
14.	„Marian”		31943	J[oanna] Domagała ⁵
15.	„Maciej”		32808	

¹ Iwona Janas, ur. w 1963 r., st. kapral, funkcjonariuszka Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu w lecie 1990 r.

² Wacław Bukowski, ur. w 1947 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie i Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

³ Wiesław Badoń, podporucznik, funkcjonariusz Wydziału IV WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Krakowie (brak danych osobowych).

⁴ Jan Cieślík, ur. w 1947 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

⁵ Joanna Domagała, ur. w 1954 r., porucznik, funkcjonariuszka Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu w lecie 1990 r.

Dokumenty

16.	„Jadwiga”		31912	
17.	„Mateusz”		26586	
18.	„Paweł”		33762	
19.	„Ewa”		35454	
20.	„Michał”		35659	
21.	„Kula”		23455	M[arek] Dybiński ⁶
22.	„Ludwik”		12821	
23.	„Waga”		23470	
24.	„Majster”		27805	B[ogdan] Dzierżek ⁷
25.	„Alfred”		17870	
26.	„Jowisz”		18802	
27.	„Skala”		18784	
28.	„Jabłoński”		23396	
29.	„Zbyszek”		34851	
30.	„Józek”		30568	
31.	„Olga”		30493	M[arek] Gębka ⁸
32.	„Rafał”		11673	
33.	„Rysiek”		34550	
34.	„Jacek”		6842	
35.	„Kuba”		33014	
36.	„Wicek”		34102	
37.	„Piotr”		28897	M[irosław] Hojowski ⁹
38.	„Węglarz”		31668	
39.	„Miron”		34942	
40.	„Trial”		33230	
41.	„Zyta”		33130	
42.	„Mikołaj”		31831	
43.	„Dominik”		32981	
44.	„Gross”		22507	M[arek] Janusz ¹⁰
45.	„Passat”		20111	

⁶ Marek Dybiński, ur. w 1950 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

⁷ Bogdan Dzierżek, ur. w 1957 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

⁸ Marek Gębka, ur. w 1957 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

⁹ Mirosław Hojowski, ur. w 1957 r., st. sierżant, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie, od lutego 1990 r. funkcjonariusz Wydziału Paszportów SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁰ Marek Janusz, kapitan (brak danych osobowych).

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

46. „Orkan”		20185	
47. „Historyk”		27804	
48. „Topaz”		2612	
49. „Maria”		26189	
50. „Magister”		22583	
51. „Mikołaj”		32934	
52. „Hela”		33685	
53. „Izydor”		35146	
54. „Rudolf”		10827	Cz[esław] Leśkiewicz ¹¹
55. „Metody”		28434	
56. „Jan”		20726	M[aria] Łopatka ¹²
57. „Wielicki”		23588	B[arbara] Szydłowska ¹³
58. „Vist”		26547	
59. „Cybulski”		7841	
60. „Jan Bagiński		27985	
61. „Bolesław”		8861	J[an] Rachwalik ¹⁴
62. „Hugo”		23739	
63. „Stolarz”		25116	
64. „Grunwald”		24691	
65. „Milantrop”		31579	
66. „Krzysztof”		35422	
67. „Kawalarz”		17617	T[adeusz] Rak ¹⁵
68. „Szarzyński”		7885	
69. „Wiesław”		26538	
70. „Ewa”		20238	
71. „August”		52818	
72. „Ptak”		33727	
73. „Fred”		55811	

¹¹ Czesław Leśkiewicz, ur. w 1938 r., kapitan, funkcjonariusz Grupy Inspektorów Operacyjnych Referatu ds. SB KD MO Kraków-Nowa Huta, Grupy Inspektorów Operacyjnych Wydziału IV SB KW MO w Krakowie, Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w maju 1990 r.

¹² Maria Łopatka (1940–2009), kapitan, w resorcie od 1960 r., funkcjonariuszka Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu wiosną 1990 r.

¹³ Barbara Nowak-Szydłowska, ur. w 1954 r., kapitan, funkcjonariuszka Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu w lecie 1990 r.

¹⁴ Jan Rachwalik, ur. w 1948 r., st. chorąży, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁵ Tadeusz Rak, ur. w 1953 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

Dokumenty

74.	„Zyga”		53098	
75.	„Maria”		33645	
76.	„Jerzy”		34554	
77.	„Piotrowski”		27148	A[ntoni] Romanowski ¹⁶
78.	„Ziomek”		4778	
79.	„Lach”		7445	
80.	„Ogrodnik”		32017	
81.	„Andrzej”		30866	M[arian] Rokicki ¹⁷
82.	„Brzoza”		35760	
83.	„Jerzy Jastrzębski”		6942	
84.	„Pielgrzym”		54390	
85.	„Marian”		30174	
86.	„Jantar”		35657	
87.	„As”		35660	
88.	„Prorok”		16441	M[ieczysław] Soczówka ¹⁸
89.	„Czarny”		26690	
90.	„Berezowski”		11635	
91.	„Andrzej”		18292	
92.	„Zwardoń”		30535	M[irosław] Stawiarz ¹⁹
93.	„August”		53321	
94.	„Książę”		30745	
95.	„Zych”		27952	
96.	„Gustaw”		35541	B[ogdan] Szufa ²⁰
97.	„Adam”		29593	
98.	„Kuzyn”		35523	
99.	„Optyk”		52625	
100.	„Antoni”		32897	K[rzysztof] Wargacki ²¹

¹⁶ Antoni Romanowski, ur. w 1956 r., funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Krakowie, od stycznia 1990 r. przeniesiony do służby w MO na stanowisko referenta operacyjnego Wydziału Kryminalnego DUSW Kraków-Śródmieście.

¹⁷ Marian Rokicki, ur. w 1955 r., kapral, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Od stycznia 1990 r. przeniesiony do służby w MO na stanowisko referenta operacyjnego Wydziału Kryminalnego DUSW Kraków-Śródmieście.

¹⁸ Mieczysław Soczówka, ur. w 1949 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w maju 1990 r.

¹⁹ Mirosław Stawiarz, ur. w 1963 r., plutonowy, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie.

²⁰ Bogdan Szufa, ur. w 1953 r., st. chorąży, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie.

²¹ Krzysztof Wargacki, ur. w 1960 r., plutonowy, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie i Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Od stycznia 1990 r. przeniesiony do służby w MO na stanowisko referenta operacyjnego Wydziału Kryminalnego DUSW Kraków-Śródmieście.

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

101. „Felek”		33142	
102. „Koral”		17679	
103. „Andrzej”		26194	
104. „Murarz”		35001	
105. „Tomasz”		30387	A[ndrzej] Bielowicz ²²
106. „Bochenek”		2333	J. Soja ²³
107. „Leszek”		2377	
108. „Inżynier”		26792	
109. „Prezes”		13625	
110. „Daniel”		33538	
111. „Kazek”		2421.	W[acław] Bukowski
112. „Skala”		1960	
113. „Marian”		4282	
114. „Ateusz”		9400	
115. „Wiśniewski”		11739	

Kandydaci na TW:

1. K.W.	nr rej.	34688	I[wona] Janas
2. K.Sz.		34524	
3. B.E.		34087	J[an] Cieślik
4. G.B.		34637	J[oanna] Dornagała
5. Z.A.E.		35126	
6. P.P.P. ^{24a}		33683	B[ogdan] Dzierżek
7. W.A.		34487	
8. G.J.P.		35469	
9. T.M.K.		35477	
10. CM.		35618	
11. R.J.		35617	
12. Z.W.		24747	M[arek] Janusz
13. S.W.		34461	
14. P.R.K.		35059	J[an] Rachwalik
15. H.Ch.K.		35626	A[ntoni] Romanowski
16. K.A.		35628	K[rzysztof] Wargacki
17. S.B.		35481	W[acław] Bukowski

²² Andrzej Bielowicz, ur. w 1958 r., podporucznik, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

²³ Jan Soja, ur. w 1947 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO, zastępca naczelnika Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, zastępca naczelnika Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu wiosną 1990 r.

²⁴ ^a W dokumencie błędna numeracja. Zdublowana cyfra 5.

Dokumenty

Kandydaci na LK:

1. K.K. nr rej. 34835 I[wona] Janas

KO:

1. S.A. nr rej. 30574 B[ogdan] Dzierżek

MK:

1. „Cracovia” nr rej. 7809 M[ieczysław] Soczówka
2. „Wisła” || 27888 M[arek] Dybiński
3. „Słońce” || 2353 K[rzysztof] Wargacki
4. „Róża” || 10551 W[iesław] Badoń
5. „Jaskółka” || 26955 B[ogdan] Dzierżek

Lokale kontaktowe:

1. „Ziółko” nr rej. 35623 I[wona] Janas
2. „Olimp” || 33961 J[oanna] Domagała
3. „Korona” || 35197 B[ogdan] Dzierżek
4. „Floryda” || 33085 M[arek] Gębka
5. „Meduza” || 31980 M[irosław] Hojowski
6. „Mewa” || 32742 M[arek] Janusz
7. „Mak” || 31333 J[an] Rachwalik
8. „Dziupła” || 32983 A[ntoni] Romanowski
9. „Gaj” || 32487 K[rzysztof] Wargacki
10. „Marianna” || 7516 W[acław] Bukowski
11. „Salamandra” || 23664 J[an] Soja

Rezydenci:

1. „Wysocki” nr rej. 26184 J[an] Soja

Konsultanci:

1. „Jastrząb” nr rej. 29512 A[ntoni] Romanowski
2. „Skromny” || 17639 ||

Sprawy operacyjnego rozpracowania:

1. „Kanał” nr rej. 26131 W[iesław] Badoń
2. „Wrak” || 24862 M[arek] Gębka
3. „Redaktorzy” || 32212 J[an] Rachwalik
4. „Jonasz” || 30720 T[adeusz] Rak

Sprawy obiektowe:

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

1. „Wierni”	nr rej.	11905	I[wona]Janas
2. „Salwatorzy”		11602	W[acław]Bukowski
3. „Gawrony”		2494	
4. „Rysie”		11786	
5. „Bakałarz”		31330	J[oanna] Domagała
6. „Pingwini”		11604	
7. „Twórcy”		31426	
8. „Baza”		2337	M[arek] Dybiński
9. „Smok”		11827	B[ogdan] Dzierżek
10. „Turyści”		21262	M[irosław] Hojowski
11. „Marten”		31737	
12. „Bizon”		31772	
13. „Eskulap”		31738	
14. „Kuźnia”		22821	M[arek] Janusz
15. „Ortodoks”		4382	Cz[esław] Leśkiewicz
16. „Kram”		18013	M[aria] Łopatka
17. „Czarni”		11603	B[arbara] Szydłowska
18. „Babilon”		2476	J[an] Rachwałik
19. „Russell”		11649	
20. „Publikator”		23804	
21. „Wichrzyciele”		2491	M[arian] Rokicki
22. „Wspólnota”		11560	
23. „Myśliciele”		11647	M[ieczysław] Soczówka
24. „Narodowi”		11648	
25. „Pawie”		11787	M[irosław] Stawiarz
26. „Grzesznicy”		11605	

Zdający:

kpt. Kazimierz Aleksanderek

Przejmujący:
ppłk Jan Krawczyk

Wyk. w 3 egz.

- 1 egz. – n-k
- 2 egz. – aa.
- 3 egz. – Wyd[iał] „C” wm.

Oprac. i wyk. M.Ł.

Źródło: AIPN Kr, 039/113, t. 2, k. 4–9, oryginał, mps powielony.

1990 kwiecień 8, Kraków – Sprawozdanie naczelnika WOKPP kpt. Kazimierza Aleksanderka z wykorzystania funduszu „O” w pierwszym kwartale 1990 r.

Kraków, dnia 8 IV 1990
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^a

Szef
Woj[ewódzkiego] Urzędu Spraw Wewnętrznych
w Krakowie

Sprawozdanie
z wykorzystania funduszu „O” Wydz[iału] OKPP w I kw. 1990 r.

1. Stan na 1 IV 1990	–	29 617
2. Wpłynęło od dysponenta II stopnia	–	600 000
Razem przychód		629 617
3. Wydatkowano w I kw. 1990 r.	–	123 025 ^b
4. Pozostało w kasie na dzień 6 IV 1990	–	506 592 ^c
5. Zapotrzebowanie na II kw. 1990 r.	–	500 000

Naczelnik Wydziału OKPP
kpt. mgr Kazimierz Aleksanderek

^dSprawdziłam
pod względem formalnym
i rachunkowym.
9 IV 1990^d

---

^a Numer wpisano odręcznie.

^b Odręcznie przekreślono kwotę 123 055 i poprawiono na 123 025, nieczytelny podpis.

^c Jw. poprawiono kwotę 506 622 na 506 592, nieczytelny podpis.

^{d-d} Odręczna adnotacja, nieczytelny podpis.

Reforma krakowskiej struktury SB na przełomie lat 1989 i 1990...

Rodzaj wydatków	I kw. 1990	II kw. 1990
1. wynagrodzenie tajnych współpracowników	50 000,-	250 000,-
2. Zwrot kosztów	7890,-	30 000,-
3. Utrzymanie LK i MK	65 135,- ^e	220 000,-
Razem	123 025 ^f	500 000,-

**Naczelnik Wydziału OKPP
kpt. mgr Kazimierz Aleksanderek**

Źródło: AIPN Kr, 056/116, t. 1, oryginał, mps powielony.

---

^e *Od ręcznie przekreślono kwotę 65 165 i poprawiono na 65 135, nieczytelny podpis.*

^f *Jw. poprawiono kwotę 123 055 na 123 025, nieczytelny podpis.*

1990 czerwiec 28, Kraków – Sprawozdanie naczelnika WOKPP kpt. Kazimierza Aleksanderka z wykorzystania funduszu „O” w drugim kwartale 1990 r.

Kraków, dnia 28 VI 1990
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 2^a

Sprawozdanie

z wykorzystania funduszu „O” w Wydz[iale] OKPP WUSW Kraków w II kwartale
1990 r.

1. Stan na 30 III 1990	–	506 592,-
2. Wpłynęło od dysponenta II stopnia	–	–
3. Razem przychód w II kw. 1990 r.	–	506 592,-
4. Wydatkowano w okresie II kw. 1990	–	70 000,-
5. Zwrócono dysponentowi II stopnia	–	436 592,-
6. Razem rozchód	–	506 592,-

Naczelnik Wydziału OKPP
kpt. mgr Kazimierz Aleksanderek

^bSprawdziłam
pod względem formalnym
i rachunkowym
29 VI 1990^b

Źródło: AIPN Kr, 056/116, t. 1, k. 9, mps powielony.

---

^a Numer wpisano odręcznie.

^{b-b} Odręczna adnotacja, nieczytelny podpis.

Nr 10

b.d., Kraków – Raport funkcjonariusza WOKPP WUSW w Krakowie kpt. Antoniego Krzyszkowskiego z wręczenia wynagrodzenia TW „Mariuszowi”

Tajne spec[jalnego] znaczenia

Raport

Melduję, że w dniu ^a5 XII 1989^a wręczyłem tajnemu współpracownikowi występującemu pod pseudonimem „Mariusz”

nr ewidenc[yjny] ^a33 941^a, osobie zaufanej.....

kwotę zł ^a50 000^a (słownie zł) ^apięćdziesiąt tysięcy^a

nagrodę rzeczową w postaci .....

równowartości zł ..... słownie .....

tytułem wynagrodzenia za .....

wykonanie zadania operacyjnego do sprawy SOR „Konspiratorzy”

współpracę w czasie od ..... do .....

Oryginał pokwitowania odbioru gotówki (nagrody rzeczowej) dołączono do teczki TW nr ^a33941^a sprawy nr .....

Kier[ownik] Sekcji

kpt. A[ntoni] Krzyszkowski¹

(stanowisko, stopień, imię i nazwisko funkcjonariusza)

Sprawdzono pod względem merytorycznym oraz formalnym i rachunkowym dnia ^a6 XII 1989^a

Naczelnik Wydziału III^b

.....

Zatwierdzam na sumę zł ^a50.000^a

słownie zł ^apięćdziesiąt tysięcy^a

do wypłaty z poz. 1 funduszu „O”

dnia .....

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^b Liczba III przekreślona i odręcznie napisane WOKPP, pieczęć imienna: kpt. mgr Kazimierz Aleksanderek, nieczytelny podpis.

¹ Antoni Krzyszkowski, ur. w 1947 r., kapitan, funkcjonariusz Wydziału III-1 KW MO w Krakowie, Wydziału III SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

Dokumenty

Zastępca szefa WUSW
ds. Służby Bezpieczeństwa
w Krakowie^c

Kwotę zł ^a50 000^a (słownie zł) ^apięćdziesiąt tysięcy^a
Otrzymałem dnia .....
Podpis odbierającego gotówkę^d

Księg. dnia   ^a6 IV 1990^a
Raport kasowy nr ^a10^a
poz. 1   podpis .....^e

Źródło: AIPN Kr; 056/116, t. 1, k. 25, oryginał, druk.

---

^c *Pieczęć podłużna: Zastępca szefa WUSW ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie płk Piotr Kościelniak, nieczytelny podpis.*

^d *Poniżej nieczytelny podpis.*

^e *Nieczytelny podpis.*

Nr 11

Oświadczenie byłego funkcjonariusza Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie st. kpr. Pawła Kosiby¹ złożone przed Wojewódzką Komisją Kwalifikacyjną w Krakowie

Kraków, dn. 4 X 1990 r.

Oświadczenie

Rozkazem personalnym z dn. 15 I 1989 r. zostałem przeniesiony do pracy w Służbie Bezpieczeństwa w Wydz[iałe] IV do Sekcji 5. Sekcja ta była „oczkiem w głowie” tego wydz[iału], gdyż zajmowała się katolickimi środkami masowego przekazu, tj. „Tygodnikiem Powszechnym” i innymi wydawnictwami SIW „Znak”. Ponadto zainteresowania tej sekcji skupiały się na osobach tam pracujących i na ich działalności.

Osobiście wiadomo mi, że interesowano się: red. nacz. „TP” – Jerzym Turowiczem², z-cą red[aktora] nacz[elnego] Krzysztofem Kozłowskim³, Józefą Hannelową⁴, Jackiem

---

¹ Paweł Kosiba, ur. w 1962 r., st. kapral, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

² Jerzy Turowicz (1912–1999), dziennikarz i publicysta, założyciel i redaktor naczelny „Tygodnika Powszechnego” w latach 1945–1953 i 1956–1999. W czasie II wojny światowej współpracował z polityczno-wojskową katolicką organizacją podziemną „Unia”. W 1964 r. Jerzy Turowicz podpisał *List 34* sprzeciwiający się narastającym ograniczeniom wolności słowa. Kiedy był redaktorem naczelnym „Tygodnika Powszechnego” pismo uzyskiwało duże znaczenie opiniotwórcze, a w latach osiemdziesiątych stało się nieformalnym organem prasowym środowisk opozycyjnych. W latach 1960–1990 prezes Społecznego Instytutu Wydawniczego „Znak”. Uczestnik obrad okrągłego stołu. Działacz ruchu soborowego, aktywnie wspierał środowiska propagujące zmiany posoborowe w Kościele katolickim. Był członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich oraz honorowym przewodniczącym Rady Etyki Mediów.

³ Krzysztof Kozłowski, ur. w 1931 r., dziennikarz, filozof, były minister spraw wewnętrznych i szef Urzędu Ochrony Państwa, senator I, II, III i IV kadencji. Związany ze środowiskiem „Tygodnika Powszechnego”, od 1965 do 2007 r. pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego, a także prezesa Fundacji „Tygodnika Powszechnego” (zrezygnował po zmianach personalno-redakcyjnych w piśmie pod koniec 2007 r.). Był doradcą Komisji Robotniczej Hutników w Nowej Hucie i ekspertem „Solidarności”. Uczestniczył w negocjacjach okrągłego stołu w zespole ds. reform politycznych i podzespole ds. środków masowego przekazu.

⁴ Józefa Hannelowa z d. Golmont, ur. w 1925 r., dziennikarka, publicystka, felietonistka, posłanka na Sejm PRL X kadencji oraz I kadencji Sejmu RP. W czasie II wojny światowej należała do „Szarych Szeregów”, brała udział w tajnym nauczaniu w Wilnie. Od maja 1948 r. (z przerwą w latach 1953–1956) pracowała w redakcji „Tygodnika Powszechnego”, pełniąc funkcję pracownika redakcji, a następnie sekretarza redakcji i zastępcy redaktora naczelnego (z której zrezygnowała w 2008 r.).

Woźniakowskim⁵, Stanisławem Stomą⁶, Stefanem Wilkanowiczem⁷, Krzysztofem Burnetką⁸, Romanem Graczykiem⁹, Maciejem Kozłowskim¹⁰, Mieczysławem Pszonem¹¹,

⁵ Jacek Woźniakowski (1920–2012), historyk sztuki, pisarz, eseista, publicysta, dziennikarz, edytor, wydawca, tłumacz literatury pięknej, prezydent Krakowa w latach 1990–1991. Od 1948 do 1953 r. sekretarz redakcji „Tygodnika Powszechnego”. Od 1953 r. wykładowca Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w latach 1980–1990 profesor tej uczelni. Redaktor naczelny miesięcznika „Znak” (1957–1959), założyciel i redaktor naczelny Wydawnictwa „Znak” (1959–1990). Korespondent „Tygodnika Powszechnego” na trzeciej Sesji Soboru Watykańskiego II. Członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” (1988), uczestnik obrad okrągłego stołu (1989).

⁶ Stanisław Stomma (1908–2005), prawnik, profesor prawa karnego, publicysta i polityk, poseł na Sejm PRL w latach 1957–1976 (II, III, IV, V i VI kadencji), senator I kadencji. Po wojnie zatrudniony w Katedrze Prawa Karnego UJ, w 1950 r. z powodów politycznych usunięto go z tej uczelni. Znalazł się wśród współzałożycieli i objął funkcję redaktora naczelnego (1946–1953) miesięcznika „Znak”. Od 1946 r. był też członkiem redakcji „Tygodnika Powszechnego”. W 1956 zakładał, a następnie przez wiele lat działał jako członek zwyczajny i honorowy warszawskiego KIK. W latach 1981–1984 przewodniczył Prymasowskiej Radzie Społecznej. Był współzałożycielem i przewodniczącym Klubu Myśli Politycznej „Dziękania” (1985–1989). Uczestniczył w obradach okrągłego stołu po stronie opozycyjnej.

⁷ Stefan Wilkanowicz, ur. w 1924 r., publicysta, dziennikarz, działacz katolicki. Z wykształcenia inżynier i filozof. Współzałożyciel KIK w Warszawie i Krakowie (1956–1957). Od 1957 pracował w „Znaku” i „Tygodniku Powszechnym”. W latach 1978–1994 był redaktorem naczelnym miesięcznika „Znak”. Działacz katolicki, m.in. w latach 1977–1988 był członkiem Papieskiej Rady ds. Świeckich. Od 1993 r. pełni funkcję wiceprzewodniczącego Krajowej Rady Katolików Świeckich.

⁸ Krzysztof Burnetko, ur. w 1965 r., dziennikarz oraz autor książek. Ukończył prawo na UJ. W latach osiemdziesiątych współredagował podziemne pismo „Promieniści”, w następnej dekadzie był dziennikarzem związanym z „Tygodnikiem Powszechnym”. Obecnie pisuje dla „Polityki”.

⁹ Roman Graczyk, ur. w 1958 r., kolporter na terenie Krakowa książek NOW-iej (1976–1980). Od października 1980 r. w NZS, członek Konwentu NZS UJ (1980–1981), w lutym 1981 r. uczestnik studenckiego strajku ws. rejestracji NZS, w 1981 r. członek redakcji niezależnego pisma NZS WPiA UJ „Aplauz”. Po 13 XII 1981 r. kolporter wydawnictw podziemnych, m.in. „Tygodnika Mazowsze”, autor artykułów w podziemnym miesięczniku „Kontakt” (1981–1986). Od 1984 r. współorganizator Tygodni Kultury Chrześcijańskiej, współpracownik podziemnego pisma „Bez Dekretu”, od 1987 r. członek redakcji. W latach 1984–1991 pracownik redakcji „Tygodnika Powszechnego”. 27 IV 1984 r. zatrzymany na 48 godz., po rewizji w mieszkaniu, gdzie znaleziono powielacze, postawiony w stan oskarżenia, na początku 1985 r. sprawę umorzono na mocy amnestii. Współorganizator i działacz Duszpasterstwa Ludzi Pracy (1985–1988). Od 1985 r. autor artykułów w podziemnym piśmie „Promieniści”, organizator kolportażu podziemnego pisma „Arka” do Francji. Na przełomie kwietnia i maja 1988 r. jako dziennikarz „Tygodnika Powszechnego” obserwator strajku w Hucie im. Lenina. Uczestnik kampanii wyborczej KO „Solidarność” (Józefy Hennelowej i Jana Rokity) w 1989 r., m.in. autor ulotek wyborczych. Zastępca redaktora naczelnego Radia Kraków (1991–1993), dziennikarz „Gazety Wyborczej” (1993–2005), sekretarz redakcji działu lokalnego w Krakowie (1997–1998). Od 2006 r. pracownik Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Krakowie.

¹⁰ Maciej Kozłowski, ur. w 1943 r., historyk, dziennikarz, publicysta, działacz opozycji w okresie PRL, dyplomata, od września 1982 r. w „Tygodniku Powszechnym”. W 1990 r. objął stanowisko radcy-ministra pełnomocnego w Ambasadzie RP w Waszyngtonie, w latach 1993–1994 pełnił tam obowiązki *chargé d'affaires*. W latach 1999–2003 ambasador RP w Izraelu.

¹¹ Mieczysław Pszon (1915–1995), dziennikarz i polityk, żołnierz Armii Krajowej. W 1945 r. został delegatem rządu polskiego w Londynie na województwo krakowskie, za co władze komunistyczne skazały go na karę śmierci za szpiegostwo. Wyroku nie wykonano, ale spędził w więzieniu osiem lat. Od 1960 r. pracował w „Tygodniku Powszechnym” jako redaktor. Kilka lat przed śmiercią objął funkcję zastępcy redaktora naczelnego.

Markiem Skwarnickim¹², Adamem Szostkiewiczem¹³, Tadeuszem Szymą¹⁴ i innymi dziennikarzami publikującymi w tym tygodniku. Na ww. osoby prowadzono kwestionariusze ewidencyjne, które były opatrzone kryptonimami i nr. ewidencyjnymi rejestrowanymi w Wydz[iale] „C”, np. teczka K[rzysztofa] Kozłowskiego – krypt. „Redaktor”, teczka J[ózefy] Hennelowej – krypt. „Ziuta”. Istniały również te czki opatrzone krypt. „Cwaniak” i „Frank”, lecz nie pamiętam wszystkich tych kryptonimów i nazwisk osób, które były im przypisane.

Zajmowano się również: Klubem Inteligencji Katolickiej (ul. Sienna), Stowarzyszeniem Chrześcijańskim PAX, UChS-em, oraz ważniejszymi działaczami tych organizacji, np. A[ndrzejem] Potockim.

W Sekcji 5 pracowały cztery osoby, tj.: kier[ownik] sek[cji] kpt. Aleksander Seweryn¹⁵, kpt. Elżbieta Markowska¹⁶, ppor. Marek Tatarczuch¹⁷, ppor. Jerzy Piskorz¹⁸. Dołączyłem do nich jako piąty. W marcu 1989 r. do innego inspektoratu została przeniesiona E[lżbieta] Markowska.

¹² Marek Skwarnicki, ur. w 1930 r., poeta, publicysta, prozaik, felietonista, tłumacz. W 1958 r. podjął pracę w redakcji „Tygodnika Powszechnego”. Członek Związku Literatów Polskich od 1962 r. (do rozwiązania Związku w 1983). W 1969 r. przebywał we Fryburgu w Szwajcarii, gdzie podjął pracę w sekretariacie Rady Międzynarodowego Ruchu Intelktualistów Katolickich „PAX Romana” (Mouvement International des Intellectuels Catholiques), w 1970 r. został członkiem Rady, a w 1975 r. wiceprezesem tej organizacji. W 1969 r. wszedł w skład kolegium redakcyjnego „Znaku”. W latach 1977–1984 był członkiem Papieskiej Rady ds. Laikatu. W latach 1979–1990 pracował w Komisji ds. Apostolstwa Świeckich Episkopatu Polski. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych pełnił funkcję członka Rady Duszpasterstwa Archidiecezji Krakowskiej. W 1989 r. wchodził w skład komitetu założycielskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, którego następnie został członkiem. Laureat wielu wyróżnień, m.in. w 1968 r. otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, w 1982 r. nagrodzony Premio International di Poesia, przyznawaną we włoskim mieście Marineo. W 1990 r. otrzymał nagrodę Fundacji Nelli i Władysława Turzańskich z Toronto za całokształt twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem poezji.

¹³ Adam Szostkiewicz, ur. w 1952 r., dziennikarz, tłumacz i publicysta specjalizujący się w tematyce religijnej i zagranicznej, działacz „Solidarności”, internowany w czasie stanu wojennego. Współpracownik prasy podziemnej (1982–1988). Od 1988 do 1999 r. w „Tygodniku Powszechnym”. W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych był dziennikarzem Polskiej Sekcji BBC World Service w Londynie. W 1999 r. przeszedł do „Polityki”, gdzie był zastępcą kierownika działu zagranicznego, a obecnie jest komentatorem.

¹⁴ Tadeusz Szyma, ur. w 1942 r., dziennikarz, krytyk filmowy, poeta, dokumentalista. Był redaktorem „Tygodnika Powszechnego”, kierownikiem Działu Dokumentu Programu 1 TVP. Jest autorem kilku filmów dokumentalnych poświęconych papieżowi Janowi Pawłowi II i dokumentów, których bohaterami są m.in. królowa Jadwiga, kard. Adam Sapieha i abp Józef Teodorowicz, a także współautorem albumów o Ziemi Świętej, Asyżu, Jurze Krakowsko-Częstochowskiej i autorem książki *Z Karolem Wojtyłą wędrowanie po Polsce*, wydał tom *Więcej wierszy nie pamiętam*.

¹⁵ Aleksander Seweryn, ur. w 1951 r., kapitan, funkcjonariusz Departamentu I SB MSW, Wydziału IV KW MO w Krakowie, kierownik Sekcji 5 Wydziału IV SB WUSW w Krakowie, następnie w Wydziale Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie.

¹⁶ Elżbieta Markowska-Słimak, ur. w 1952 r., kapitan, funkcjonariuszka Wydziału „B” KW MO w Nowym Sączu, Wydziału IV SB KW MO/WUSW W Krakowie, następnie w Wydziale Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniona z resortu w lecie 1990 r.

¹⁷ Marek Tatarczuch, ur. w 1959 r., porucznik, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW W Krakowie, następnie Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

¹⁸ Jerzy Piskorz, ur. w 1952 r., podporucznik, funkcjonariusz Wydziału IV SB WUSW W Krakowie, następnie Wydziału Studiów i Analiz SB WUSW w Krakowie. Zwolniony z resortu w lecie 1990 r.

Po jej odejściu przekazano mi teczki operacyjne o krypt. „Ziuta”, „Cwaniak”, „Frank”. W tym jednak okresie intensywnie zajmowano się tylko osobą J[ózefy] Hennelowej, dlatego nawet nie pamiętam, jacy ludzie figurowali za pozostałymi kryptonimami. Znalazłem w moich osobistych notatkach tylko nr. ewid[encyjne] ww. teczek:¹⁹

- „Ziuta” – nr ewid[encyjny] 11606 (J[ózefa] Hennelowa),
- „Cwaniak” – nr ewid[encyjny] 29612,
- „Frank” – nr ewid[encyjny] 2443 (prawdopodobnie F[ranciszek] Blajda²⁰),
- „Poeta” – nr ewid[encyjny] 35632 (prawdopodobnie K[rzysztof] Burnetko).

Ppor. M[arek] Tatarczuch posiadał teczkę operacyjną K[rzysztofa] Kozłowskiego, J[erzego] Turowicza i innych wymienionych pracowników „TP”. Teczka K[rzysztofa] Kozłowskiego liczyła kilka tomów. Pracując z nim w jednym pokoju, miałem swobodny dostęp do tej i innych teczek. Teczki te zawierały:

- dane personalne tych osób i członków ich rodzin, bliskich znajomych, osób, z którymi się kontaktowali i współpracowali;
- charakterystyki przebiegu ich pracy i opinie;
- odpisy świadectw, dyplomów i innych ważnych dokumentów;
- ich poglądy i przynależność do różnych organizacji i wypowiedzi na temat sytuacji panującej w kraju;
- informacje z wyjazdów poza granice, spotkań i zamierzeń, czyli praktycznie wszystko, co tylko można dowiedzieć się na temat danej osoby, nawet jej życia rodzinnego i prywatnego.

Aby zebrać te materiały, używano różnych metod: podsłuchy pomieszczeń, telefonów, przegląd korespondencji i obserwacje, i zbieranie informacji od ludzi i różnych instytucji, z którymi kontaktowała się dana osoba. Fakty te gromadziło kilka komórek SB:

- Wydz[iał] „T” – podsłuchy;
- Wydz[iał] „W” – korespondencja;
- Wydz[iał] „B” – obserwacja.

Wszystkie te informacje służywały do pracownika, który miał na stanie daną teczkę. Otrzymałem polecenie służbowe od z-cy naczelnika wydz[iału] kpt. Z. Kozła²¹ zbierania materiałów o pani J[ózefie] Hennelowej, ppor. Tatarczuch zbierał materiały o panu K[rzysztofie] Kozłowskim, J[erzym] Turowiczu itp. Pomocne w zbieraniu tych wiadomości były również kontakty z tajnymi współpracownikami. Tajni współpracownicy mieli także swoje teczki personalne TW, które zawierały: dane osobowe, zobowiązanie do współpracy z SB, dane personalne członków ich rodzin, doniesienia ze spotkań itp. Każdy TW był przypisany do innego zagadnienia. Moimi TW były takie osoby, jak:

¹⁹ Wymienionych poniżej materiałów operacyjnych nie odnaleziono w zasobie archiwalnym OBUiAD IPN-KŚZpNP w Krakowie.

²⁰ Franciszek Blajda (1922–2000), wieloletni redaktor miesięcznika „Znak”, członek zespołu „Tygodnika Powszechnego”, działacz krakowskiego KIK.

²¹ Z. Kozioł *vel* Kozieł, niezidentyfikowany funkcjonariusz (oficer operacyjny Wydziału IV SB WUSW w Krakowie Zygmunt Kozieł (1930–1997) został zwolniony z resortu w 1984 r).

1. Eugeniusz Brzeziński²² – ps. „Chart”, nr ewidencyjny 26827 (dyrektor Zakł[adów] Inco [Veritas] przy ul. 29 Listopada). Wiem, że również TW był jego zastępcą, lecz nie pamiętam nazwiska, gdyż kontaktował się z nim ppor. J[erzy] Piskorz. Zaznaczam, iż jeden TW o drugim nic w tym wypadku nie wiedział. Mój TW, czyli E[ugeniusz] Brzeziński, obecny poseł na Sejm, dostarczał mi wiadomości na temat całej struktury i poczynań Stowarzyszenia PAX.
2. Zbigniew Gabzdyl²³ – ps. „Nobil”, nr ewid[encyjny] 32926, I z-ca dyr. ds. handlowo-ekonomicznych Zakł[adu] Prod[uktyw] Różnych w Niegoszowicach (inf. o PAX).
3. Wanda Kaliszewska²⁴ – ps. „Anna”, nr ewid[encyjny] 30154 [...] ²⁵ (informacje na temat ChSS, obecnie UChS).
4. Przewoźnik Andrzej²⁶ – ps. „Łukasz”, nr ewidencyjny 33592 [...] ²⁷. Ostatnia kontaktowała się z nim E[lżbieta] Markowska. Informował o „PAX”.

²² Eugeniusz Brzeziński (1939–2008), inżynier i polityk, poseł na Sejm PRL X kadencji z ramienia Stowarzyszenia PAX. Według materiałów ewidencyjnych byłego Biura „C” MSW zarejestrowany 6 I 1983 r jako kandydat na TW, a 15 III 1983 r jako TW „Chart”. Współpraca formalnie została zakończona 4 IX 1989 r. Materiały archiwalne dotyczące Eugeniusza Brzezińskiego o sygn. 45209/I zostały komisyjnie zniszczone (C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989*, Kraków 2009, s. 284, 290–291, 319, 389).

²³ Zbigniew Gabzdyl, ur. w 1930 r., działacz krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia PAX. W materiałach ewidencyjnych byłego WUSW w Krakowie odnotowano rejestrację Zbigniewa Gabzdyla przez Wydział IV SB WUSW w Krakowie jako kandydata na TW 26 X 1986 r., a 10 XII 1986 r. jako TW – ps. „Nobil”. Materiały archiwalne zostały zniszczone 30 I 1990 r. w jednostce operacyjnej (C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”..., s. 284, 290–291, 319, 389).

²⁴ Wanda Kaliszewska, ur. w 1931 r., wieloletnia księgowa i skarbnik krakowskiego Oddziału Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego (od 1989 r. Unii Chrześcijańsko-Społecznej). Pozyskana przez Wydział IV SB WUSW w Krakowie – według materiałów ewidencyjnych i archiwalnych byłego WUSW w Krakowie – 5 XII 1988 r (na podstawie ustnego oświadczenia o zgodzie na spotkanie i zachowanie tajemnicy, bez pobierania pisemnego zobowiązania) jako TW „Anna”. Współpraca została zakończona 10 V 1990 r. przez Wydział OKPP SB WUSW w Krakowie (który przejął TW) z braku możliwości operacyjnych. Materiały archiwalne złożono w archiwum Wydziału „C” WUSW w Krakowie pod sygn. 45422/I (C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”..., s. 358–360, 366–367, 376; AIPN Kr, 009/10589 [45422/I]).

²⁵ Usunięto informację dotyczącą danych osobowych i miejsca zamieszkania.

²⁶ Andrzej Przewoźnik (1963–2010), historyk, od 1 IX 1992 r. pełnił funkcję sekretarza generalnego Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Warszawie. Redaktor naczelny czasopisma historycznego „Niepodległość”. Według zapisów ewidencyjnych byłego WUSW w Krakowie kandydat na TW od 19 V 1987 r., następnie TW Wydziału IV SB WUSW w Krakowie – ps. „Łukasz” (21 VI 1988 – 5 XI 1989), rejestrowany do numeru 33592. Materiały administracyjne byłego WUSW w Krakowie potwierdzają, iż Andrzej Przewoźnik traktowany był przez SB jako jej współpracownik. W zachowanej korespondencji między dyrektorem Biura „C” MSW w Warszawie płk. Kazimierzem Piotrowskim, zastępcą szefa WUSW ds. SB w Krakowie płk. Wiesławem Działowskim i szefem Służby Zabezpieczenia Operacyjnego gen. Stefanem Stochajem z początku 1989 r., związanej z prośbą Andrzeja Przewoźnika o udostępnienie materiałów archiwalnych Centralnego Archiwum MSW do przygotowywanej rozprawy doktorskiej, jako argument za ich udostępnieniem podaje się fakt rejestracji Andrzeja Przewoźnika w charakterze TW. Andrzej Przewoźnik nigdy nie przyznał się do współpracy z organami bezpieczeństwa. Uznając takie pomówienia za krzywdzące i bezpodstawne, wystąpił o wszczęcie wobec niego postępowania lustracyjnego. Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Lustracyjny w listopadzie 2005 r. uznał złożone przez Andrzeja Przewoźnika oświadczenie lustracyjne za zgodne z prawdą, podkreślając w uzasadnieniu wyroku, „iż zgromadzony materiał dowodowy nie dał żadnych podstaw do wnioskowania, że miała miejsce współpraca agenturalna Andrzeja Przewoźnika z organami bezpieczeństwa państwa”. Należy dodać, że wspomniana korespondencja między płk. Piotrowskim, płk. Działowskim oraz gen. Stochajem nie była znana Sądowi Lustracyjnemu (C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”..., s. 284, 290–291, 317–319; AIPN Kr, 309/92; AIPN, 1511/35).

²⁷ Usunięto informację dotyczącą miejsca zamieszkania.

Wiem, że byli również inni TW na moim stanie, lecz ze względu na krótki okres mojej pracy nie nawiązałem z nimi kontaktu i mogę podać tylko pseudonimy i nr. ewid[encyjne]; ich danych osobowych nie pamiętam, a nie chcę podawać mylnych faktów. TW „Eryk” – nr ewid[encyjny] 24059, TW „Radca” – nr 31949, TW „Ikar”²⁸ – nr 20511. Ponadto zostało mi przekazane kilka teczek SOR, czyli spraw operacyjnego rozpracowania, pod krypt. „Mrówka”, nr ewid[encyjny] 26683. Osoba, która występowała w tej sprawie, to pani Bortnowska²⁹. Z informacji, które przeczytałem, wiem, że SB zajmowało się tą kobietą od około 1960 roku i próbowało nawiązać z nią współpracę, czyli pozyskać ją jako TW. Z chwilą gdy wyjechała na stałe do Warszawy, miała tam być również przekazana jejteczka, ale „Warszawa” nie była tym zainteresowana iteczka została złożona w 1989 r. do archiwum Wydz[iału] „C”. W „Tygodniku Powszechnym” również pracował TW, lecz nie pamiętam jego nazwiska, ale wiem, że pracował w drukarni na ul. Kościuszki, a wiosną 1989 r. ppor. Tatarczuch załatwił prawdopodobnie właśnie jemu odroczenie z wojska. Część TW za swoją pracę pobierała wynagrodzenia. Z każdego spotkania z TW były sporządzane doniesienia, które wpinano do teczek z określonymi zagadnieniami. Jednak najważniejsze informacje uzyskiwano z założonych podsłuchów, tj. podsłuchu pomieszczeń – PP, lub podsłuchu telefonu – PT. W „Tygodniku Powszechnym” na ul. Wiślniej 12 założony był PP opatrzony kryptonimem „Kruk”. Podsłuch ten był zainstalowany w pomieszczeniu, w którym odbywały się cotygodniowe narady redakcyjne. Ponadto był tam założony podsłuch telefoniczny. W Klubie Inteligencji Katolickiej na ul. Siennej 5 był założony podsłuch PP opatrzony kryptonimem „Komnata” oraz podsłuch telefoniczny PT. Istniał również PT w mieszkaniu pana K[rzysztofa] Kozłowskiego i w mieszkaniu pani J[ózefy] Hannelowej, ten ostatni miał kryptonim „Oka”. Dokumenty z podsłuchów były sporządzane przez Wydz[iał] „T” i przekazywano je bezpośrednio nacz[elnikowi] Wydz[iału] IV kpt. Aleksanderkowi. Po przeczytaniu przez naczelnika były przekazywane do kierownika sekcji, a następnie pracownikowi, który miał za zadanie je przeglądnąć, wpiąć do segregatora, a po pewnym czasie zwrócić do Wydz[iału] „T”.

Na czytanie tych dokumentów należało mieć zezwolenie gen. Gruby, lecz w obrębie danej sekcji nie było to przestrzegane. W moim przypadku dostałem polecenie czytania tych dokumentów. Wydał je z-ca nacz[elnika] Wydz[iału] IV. Każdy dokument z podsłuchu był opatrzony nr. kolejnym, datą, godz., krypt. i zawierał adnotację „Tajne specjalnego znaczenia” oraz „Dokument podlega zwrotowi”. Dokumenty te sporządzano w dwóch egzemplarzach: jeden zostawał w Wydz[iale] „T”, a drugi był

---

²⁸ TW „Eryk”, TW „Radca”, TW „Ikar” – stan badań uniemożliwia ich identyfikację.

²⁹ Halina Bortnowska-Dąbrowska, ur. w 1931 r., publicystka, ekumenistka, działaczka społeczna. W latach 1960–1983 redaktorka i sekretarz redakcji miesięcznika „Znak”. W latach 1980–1989 doradca „Solidarności”, członkini Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. W 1990 r. współzałożycielka ROAD i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W latach 1991–1997 członkini Międzynarodowej Rady PAX Christi.

przesyłany odpowiedniemu pracownikowi. Dokumenty z podsłuchów zawierające bardzo ważne informacje były w oryginale przekazywane bezpośrednio do ministra SW, a po pewnym czasie wracały do Krakowa. W okresie kampanii wyborczej w 1989 r. były nadsyłane stenogramy ze spotkań przedwyborczych takich osób jak: K[rzysztof] Kozłowski, J[ózefa] Hennelowa, J[an] Rokita³⁰. Stenogramy te były sporządzane na podstawie nagrań i pisane przez Wydział „B”, a następnie wpinane do teczek operacyjnych ww. osób. W dniach 3 i 4 czerwca 1989 r. każdego pracownika na polecenie naczelnika wydziału przydzielono do poszczególnych terenowych jednostek MO. Dostaliśmy rozkaz obserwacji lokali wyborczych. W dniu 6 czerwca 1989 r. przeczytałem notatkę służbową z podsłuchu PT, z której jest mi znana treść rozmowy, jaka odbyła się w dniu 5 czerwca 1989 r. około [godz.] 4 rano między panem J[anem] Rokitą a panem K[rzysztofem] Kozłowskim. Rozmawiano o druzgocącym zwycięstwie „Solidarności” i J[an] Rokita zażartował „skoro tak wygraliśmy, to musimy uciekać, bo mogą nas pozamykać” – określam to własnymi słowami.

Po oficjalnych wynikach wyborów przyszła decyzja z Warszawy o złożeniu teczek operacyjnych osób, które zostały senatorami lub posłami, do archiwum Wydziału „C”. Osobiście zaniósłem tam teczkę pani poseł J[ózefy] Hennelowej i posła E[ugeniusza] Brzezińskiego. Polecenie to wydał mi z-ca naczelnika wydziału Jest mi wiadomo, że najważniejsze dokumenty i tecki zostały zniszczone w końcu sierpnia i na początku września 1989 roku. Oficjalna decyzja wydana przez gen. Kiszczaka o zakazie niszczenia dokumentów nie była przestrzegana. Dokumenty niszczone jeszcze po likwidacji Wydziału IV, a był to już miesiąc październik. Ponieważ nie mam na to żadnych dowodów, nie mogę nikogo obarczać winą. Wiem również, że stało się tak z teczką operacyjną Krzysztofa Kozłowskiego. Z tecki tej została tylko charakterystyka postaci, która została wysłana do Warszawy.

Po likwidacji Wydziału IV całą Sekcję 5, która liczyła już tylko trzy osoby, przeniesiono do Wydziału OKPP, a szefem tego wydziału został były naczelnik Wydziału IV kpt. Aleksanderek.

Przy porządkowaniu szafy pancерnej znalazłem notatkę służbową z podsłuchu pomieszczenia PP krypt. „Arab” z dnia 29 VI 1989 r., pochodzącą z PP mieszkania obecnego min. Syryjczyka³¹. Były tam również własnoręcznie pisane oświadczenia

³⁰ Jan Maria Rokita, ur. w 1959 r., polityk, poseł na Sejm w latach 1989–2007 (X, I, II, III, IV i V kadencji). W latach osiemdziesiątych należał do Niezależnego Zrzeszenia Studentów, a także opozycyjnego ruchu Wolność i Pokój, organizacji o profilu antykomunistycznym i pacyfistycznym. Po 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność”. Został wówczas przewodniczącym tego związku na UJ. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowany od 23 I do 2 VII 1982 r. Uczestniczył w obradach okrągłego stołu jako reprezentant strony solidarnościowo-opozycyjnej. Przewodniczył sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW, która zajęła się zbadaniem archiwów dawnej Służby Bezpieczeństwa. Był autorem raportu końcowego z jej prac, zwanego raportem Rokity. W późniejszym okresie aktywny polityk Unii Demokratycznej, Unii Wolności, prezes Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego, członek Platformy Obywatelskiej.

³¹ *Nieczytelny podpis.*

Dokumenty

TW zobowiązujące do współpracy z SB wraz z innymi załącznikami. Dokumenty te przekazałem przew[odniczącemu] Komisji Weryfikacyjnej w Krakowie.

Znam również wiele innych szczegółów i faktów, lecz nie jestem w stanie przelać to na papier; trudno mi to po prostu opisać, nie wiem, co jest ważne, a co nie. Zdaję sobie sprawę, że mogłem również wiele rzeczy niechcący pominąć, gdyż nie mogłem poskładać tych faktów w jedną logiczną całość. Nadmieniam, że inne sprawy, które uważałem za mało istotne i je opuściłem, jestem w stanie uzupełnić.

Insp[ektor] Wydz[iału] IV st. kpr. Paweł Kosiba^a

Źródło: AIPN Kr, 144/1, k. 55–62, oryginał, rkps.

---

³¹ Tadeusz Syryjczyk, ur. w 1948 r., polityk, były minister w rządach Tadeusza Mazowieckiego i Jerzego Buzka, poseł na Sejm I, II i III kadencji. W 1980 r. był współzałożycielem NSZZ „Solidarność” w Krakowie i w AGH, w 1981 r. zasiadał w prezydium regionu małopolskiego związku. W stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 do 23 VII 1982 r. W 1987 r. był współzałożycielem, a w 1990 r. objął funkcję prezesa Krakowskiego Towarzystwa Przemysłowego.